

Staat van de thuiszitters



Afbeelding © Fasphotographic | Dreamstime.com

Waarom de ‘staat van de thuiszitters’?

Ieder jaar publiceert de onderwijsinspectie een rapport: de [staat van het onderwijs](#). Over thuiszitters wordt nauwelijks gerept, het komt welgeteld vier keer ter sprake in het 208 pagina's lijvige rapport. Deze summiere aandacht beviel me niet.



Kent ieder onderwijssysteem uitvallers en moeten we dat maar accepteren, of is er wat anders aan de hand? Het is dat laatste perspectief dat ik heb omarmd nadat ik sinds ruim anderhalf jaar bezig ben met een zoektocht naar de toekomst van ons onderwijs, waarover ik momenteel een boek schrijf.¹ De thuiszitters zijn een teken aan de wand dat we wat te doen hebben: ons onderwijs opnieuw toekomst geven. Te beginnen met deze kinderen en jongeren. Dat vraagt om nieuwe perspectieven en verandering. Ik verken in deze publicatie de verschillende aspecten van het thuiszittersvraagstuk: oorzaken en oplossingen. Tijd voor nieuwe stappen voorwaarts.

¹ Verwachte publicatie: eind 2021. Volg de berichten op [LinkedIn](#) of [Twitter](#).

15.000 tot 20.000 thuiszitters

Nederland kent minstens 15.000 tot 20.000 thuiszitters, kinderen tot achttien jaar² die 'thuis zitten'. Dit is het aantal dat door ouderverenigingen/-belangengroepen in kaart is gebracht. De officiële cijfers van OCW blijven steken op nog minder dan één derde daarvan.³ Dat heeft te maken met de wijze waarop er geteld wordt en de nauwe definitie die OCW hanteert, welke ook nog eens gewijzigd is nadat [het thuiszitterspact](#) is gesloten dat als doel had: 0 thuiszitters in 2020.⁴ Het gaat in die definitie van OCW om de kinderen en jongeren die langer dan drie maanden (aaneengesloten) thuiszitten zonder passend onderwijs- of zorgaanbod. Dit sluit kortdurend thuiszitten (als teken van tekort aan dekkend aanbod bijvoorbeeld of financieel gesteggel⁵) of leerlingen die thuiszitten met een vrijstelling van leerplicht (mogelijk onterecht en het ontslaat het onderwijs van de zorgplicht) uit. Terwijl ook die kinderen wel degelijk zouden moeten mee tellen in de thuiszitters-aantallen. Het zijn allemaal kinderen en jongeren die kort dan wel langdurend buiten het systeem vallen en géén (aaneengesloten) onderwijs krijgen.

Daarnaast zijn er nog thuiszitters die niet in de statistieken voorkomen

Ouderverenigingen spreken van '[verborgen thuiszitters](#)':

Daarnaast zijn er nog thuiszitters die niet in de statistieken voorkomen. Als kinderen geen volledig onderwijsprogramma hebben en niet gemeld zijn bij leerplicht dan vinden wij dat je hen met recht "verborgen thuiszitters" kunt noemen. De redenen dat ze niet gemeld worden door de scholen kunnen zijn: de leerling is voor onbepaalde tijd geschorst [...], de leerling heeft een vrijstelling van geregeld schoolbezoek volgens artikel 11 onder d vanwege "ziekte" [...], de leerling heeft een vrijstelling van geregeld schoolbezoek volgens artikel 11 onder g omdat er geen passend onderwijs is [...], de ouders zitten in een immigratieproces of zijn illegaal en hun kinderen komen niet in de systemen voor, de leerlingen zijn op zoek naar een school nadat ze uit de gevangenis gekomen zijn, klaar zijn met een behandeling in een gesloten instelling, of hun vrijstelling ten einde komt [...], de leerling gaat wel naar school maar volgt niet het reguliere schoolprogramma bijvoorbeeld vanwege gedragsproblemen in de klas [...], de school waarbij ze zijn ingeschreven vindt dat ze een geldige reden hebben om langer dan 16 uur in 4 weken (part-time) te verzuimen [...], de leerling kan lange tijd ziek gemeld zijn, terecht of niet [...]. Van deze verborgen thuiszitters zijn geen aantallen bekend.⁶

Vanuit de onderwijspraktijk hoor ik terug dat ze het fenomeen 'verborgen thuiszitters' herkennen. Bijvoorbeeld jongeren die geschorst zijn (en die voorheen terecht kwamen in Time Out of Rebound instellingen waar ze 6 weken tot een half jaar werden opgevangen), die wel ingeschreven blijven op school maar geen onderwijs krijgen én dus ook niet meetellen als thuiszitter. Daarnaast zijn er ook nog de kinderen en jongeren die wél aanwezig zijn op school en buiten de radar blijven omdat ze met grote

² [Tot 16 is er leerplicht en van 16 tot 18 jaar is er kwalificatieplicht](#); bij jongeren tot 23 jaar zonder kwalificatie spreekt OCW van [voortijdig schoolverlaters](#)

³ [Kamerbrief over thuiszitters januari 2020 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#): 4.790 schrijft de minister 30 januari 2020

⁴ Thuiszitters tellen, uitgave van Balans: [Thuiszitters-Tellen.pdf \(balansdigitaal.nl\)](#)

⁵ [Impuls thuiszittersaanpak \(regioplan.nl\)](#)

⁶ Ontleend aan [Stichting AutiPassend Onderwijs Utrecht](#), geraadpleegd 10 mei 2021

Staat van de thuiszitters

regelmaat dagjes 'ziek' thuiszitten om even bij te kunnen tanken. Deze kinderen en jongeren kunnen hun schoolloopbaan in het funderend onderwijs doorlopen zonder uit te vallen, maar blijken op latere leeftijd of tijdens hun vervolgopleiding toch de nodige 'schoolschade' hebben opgelopen omdat ze niet kregen wat ze nodig hadden. Kortom, de geregistreerde thuiszitters: het is waarschijnlijk slechts het topje van de ijsberg.

Wat gaat er nu eigenlijk echt schuil achter thuiszitters, verborgen of niet? Hoe kan het zover komen dat een kind uitvalt? Zoals we zullen zien: De groep thuiszitters is zeer divers en de problematiek is vaak complex (geworden). We lijken er maar geen grip op te krijgen. Sterker nog: sinds het thuiszitterspact in 2016⁷ stijgt het aantal thuiszitters. Dat we er geen grip op lijken te krijgen, komt óók omdat de focus stelselmatig op het verkeerde ligt: die ligt op het terugdringen van schoolverzuim en kinderen en jongeren terug op school krijgen zodat ze een startkwalificatie behalen (want ook het terugdringen van het [aantal voortijdig schoolverlaters](#) staat op de agenda). Terwijl de focus zou moeten liggen op: waar hebben deze kinderen en jongeren behoefte aan? De eenvoudige vraag 'wat heb jij nodig' wordt vaker niet dan wel gesteld. De vraag lijkt eenvoudig maar het antwoord is vaak moeilijk. Meestal omdat het antwoord vraagt om een aanpassing, die haaks kan staan op gewoonten en de mechanismen die achter het systeem schuilgaan. Het 'systeem' als systeem is er nu op gericht om de kinderen en jongeren zich aan te laten passen aan het systeem, in plaats van andersom. Daar kun je niet één iemand de schuld van geven. Dat is nu eenmaal wat systemen doen.



Kim Castenmiller
@kimcastenmiller

Eindrapport Evaluatie Passend Onderwijs. In hoofdstuk 11 - vanaf pagina 94 - gaat het (pas) over de leerlingen. Daarvoor vooral over het systeem.

Recent zei @DirkAntonvM nog: "Het systeem is er vooral voor het instandhouden van het systeem zelf."

En dat blijkt keer op keer.

Maar moeten we het daar dan nu bij laten zitten? Hebben de uitvoerders van systemen, of het nu onderwijs of zorg is, dan geen keuze? Waarvoor en voor wie is het onderwijssysteem er eigenlijk?

Recht op onderwijs

Nederland ondertekende op 8 maart 1995 het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind.⁸ In dit verdrag is opgenomen dat ieder kind recht heeft op onderwijs ([artikel 28](#)) en dat dat onderwijs zich richt op de 'zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind' ([artikel 29](#)). In Nederland kennen we [sinds 1900 leerplicht](#). In ons land staat dat gelijk aan [schoolplicht](#). Alleen met vrijstellingen kan daar aan 'ontsnapt' worden. Zo zijn er ouders die na een moeizame en traumatiserende schoolgang van hun kind/-eren, kiezen voor een vrijstelling, of hiertoe worden aangezet door Leerplicht. Op het moment dat de vrijstelling een feit is, is het bijna onmogelijk om nog onderwijs te ontvangen. Ook zonder vrijstelling, is onderwijs ontvangen voor kinderen die thuiszitten vaak een hele opgave. Ouders gaan over tot thuisonderwijs of zoeken andere oplossingen. Ze staan hierin vaak alleen. Scholen hebben in Nederland zorgplicht, maar zeker

⁷ In 2016 tekenden de VO-raad, PO-Raad, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de ministeries van OCV, VenJ en VWS het Thuiszitterspact: [Thuiszitterspact](#) | [Publicatie](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

⁸ Zie [Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind](#) | [Plan International](#), geraadpleegd 10 mei 2021

Staat van de thuiszitters

na uitschrijving en ook in geval van thuiszitten, laten ze het vaak afweten. Op het naleven van deze zorgplicht wordt nauwelijks toegezien. Na de eerste corona-uitbraak werden de scholen in maart 2020 tijdelijk gesloten. Het onderwijs ging over tot afstandsonderwijs, en ineens kon er wel wat er al die jaren voor de thuiszitters niet mogelijk was: tot grote frustratie van ouders van thuiszitters die geen onderwijs ontvangen.

Verschillende mensen spannen zich in voor het realiseren van leerrecht in Nederland.⁹ Al in 2013 kwam voormalig Kinderombudsman Marc Dullaert met een rapport.¹⁰ Dullaert schreef in de beschouwing:

Er dient in Nederland een omslag te worden gemaakt in het denken over onderwijs. Een omslag van leerplicht naar leerrecht, waarbij allereerst vanuit het perspectief van het kind wordt gedacht. Slechts door vanuit dit leerrechtsperspectief te handelen, kan het in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind omschreven recht op onderwijs in Nederland voldoende worden gewaarborgd.¹¹

Hoe kan het dan toch dat er – we schrijven acht jaar later – nog geen leerrecht is? Onderwijsminister Slob zegt in november 2020¹² stappen te gaan zetten, en van oudsher onderwijspartij D66 maakte een wetsvoorstel voor de invoering van leerrecht.¹³ Dat gaat echter nog niet ver genoeg, stelt oudervereniging Balans.¹⁴ Onderwijs staat niet persé gelijk aan school.

“De leerplicht zou ik los willen koppelen van de schoolplicht”, zegt Velsink. “Onderwijs hoeft niet altijd plaats te vinden binnen de muren van een reguliere school. Dat laat veel meer ruimte voor maatwerk. Er zijn zoveel alternatieven.”¹⁵

Voor kinderen voor wie om wat voor reden dan ook schoolgang (tijdelijk) geen mogelijkheid (meer) is, moet onderwijs op een andere manier ingevuld en ondersteund worden. Daar is dan geld voor nodig. De ouderbelangengroep Onderwijsaffaire pleit voor een persoonlijk budget voor thuiszitters waarmee ouders het gepaste onderwijs zelf kunnen inkopen: een leerlinggebonden onderwijsbudget.¹⁶ In april 2021 heeft een andere groep ouders de stap gezet naar een [petitie](#) om iets dergelijks te realiseren.

Voordat ik verderop in deze publicatie in ga op mogelijke oplossingen, beantwoord ik eerst de vraag: Wie zijn dan deze kinderen en jongeren die thuiszitten? En hoe kon het zover komen?

Van op school naar thuis

Schooluitval, drop-out, voortijdig schoolverlaters, thuiszitters, geoorloofd/ongeoorloofd verzuim, absoluut/relatief verzuim: voor deze termen zijn wel definities aan te merken (zie b.v. NJI¹⁷) maar in de praktijk wil het nog wel door elkaar heen lopen en het één kan ook over gaan in het ander. Voor dit stuk ga ik uit van kinderen en jongeren die thuiszitten en die geen onderwijs ontvangen om zich te kunnen ontplooiën én dus geen diploma behalen of dreigen te behalen: of dat nu wel of niet het gevolg

⁹ Zie b.v. [Onderwijsjurist Katinka Slump: 'Voer leerrecht door binnen de Grondwet!' | Balans Digitaal](#) en de onderwijscommissie Boerenverstand die met [95 stellingen](#) kwam voor het verbeteren van het onderwijs, waar leerrecht een aantal keer in terugkomt. Ook in het boek 'De achterkant van het onderwijs' (waar ik verderop in dit stuk nog op terugkom) pleiten de auteurs voor leerplicht zonder schoolplicht.

¹⁰ Zie <https://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/rapport-van-leerplicht-naar-leerrecht>, geraadpleegd 10 mei 2021

¹¹ Zie <https://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/rapport-van-leerplicht-naar-leerrecht>, geraadpleegd 10 mei 2021

¹² [Slob verbetert passend onderwijs met 25 maatregelen | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

¹³ <https://www.volkskrant.nl/cs-b5f354f5>

¹⁴ [Balans reageert op initiatiefwet Leerrecht | Balans Digitaal](#), geraadpleegd 10 mei 2021

¹⁵ Linders, T. (26 januari 2021). ED. [Als het onderwijs je laat vallen en je komt als scholier thuis te zitten, dan 'ben je niet goed genoeg om naar school te mogen' | Eindhoven | ed.nl](#), geraadpleegd 14 mei 2021

¹⁶ [Missie en Visie – Onderwijsaffaire](#), geraadpleegd 10 mei 2021, al eerder spraken ouders hierover

¹⁷ [Definitie - Voortijdig schoolverlaten en verzuim | NJI](#)

Staat van de thuiszitters

is van een vrijstelling of spijbelen is dan minder relevant. Het niet behalen van een diploma betekent niet direct dat iemand geen bevredigend leven kan leiden en zijn/haar plek in de samenleving niet kan vinden, maar we weten wel dat het helpt in vinden van werk.¹⁸ Kunnen ontwikkelen is één, maar de erkenning krijgen in de vorm van een tastbaar bewijs zoals een diploma, is twee. Diploma's doen ertoe.¹⁹

Afhankelijk van het rapport, de opzet en de insteek ervan, zien we een andere belichting van oorzaken

Er zijn vele rapporten verschenen over thuiszitters en drop-outs die na hun achttiende nog niet beschikken over een startkwalificatie (i.c. mbo diploma of havo of hoger). Afhankelijk van het rapport, de opzet en de insteek ervan, zien we een andere belichting van oorzaken. Zo zijn er meerdere rapporten opgesteld op basis van dossieronderzoek. Het Kohnstamm Instituut heeft bijvoorbeeld twee rapporten gepubliceerd, één op basis van dossiers binnen een cluster vier onderwijsinstelling²⁰ en één op basis van verslagen van de onderwijsgeschillencommissie waar ouders een klacht indienden.²¹ Dat hier de meest complexe kwesties spelen, moge duidelijk zijn. Waarbij het overigens de vraag is of deze mate van complexiteit niet (deels) ook het gevolg is van het handelen (of niet handelen) van het onderwijs en/of (jeugd)zorg. Zo stelden Koenderink & Van Dijk dat problemen van jongeren soms verergeren wanneer ze naar het sbo, so of vso gaan.²² Het openhartige verhaal van oud speciaal onderwijs docent Ronald Heidanus, dat op 9 mei 2021 verscheen in de Volkskrant, laat wel zien dat in plaats van achter het gedrag te kijken naar wat kinderen nodig hebben om dit vervolgens dan ook te bieden, ook deze scholen in een modus terecht kunnen komen waarin het draait om het 'beheersen' of 'reguleren' van het gedrag: "We waren gewend geraakt aan oppositioneel gedrag van leerlingen. Er waren afspraken hoe erop te reageren. Een time-out, fixeren. We begonnen het normaal te vinden dat leerlingen zich misdroegen, en vroegen ons te weinig af wat erachter zat." ²³ Dat deze kinderen en jongeren, voordat zij op het speciaal onderwijs terecht kwamen, soms al een zeer stressvolle en moeilijke schoolloopbaan achter de rug hebben, waarbij zij niet of als een 'probleem' werden gezien, werden buitengesloten en uiteindelijk werden 'weggestuurd', raakt dan in de nieuwe schoolsituatie in de vergetelheid.

Het tweede rapport van Kohnstamm heeft de nodige reacties ook bij ouders teweeggebracht, zoals ook te lezen is in dit bericht op LinkedIn:

Er zijn in Nederland 15.000 - 20.000 kinderen die door niet passend onderwijs thuiszitten en voor dit onderzoek is er 0,65% van dit aantal thuiszitters gebruikt. Ook nog bij een selectief groepje van ouders die de stap naar de Geschillencommissie

¹⁸ Zie b.v.: [Jongere zonder startkwalificatie vindt minder vaak werk \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/nl-nl/onderwerpen/onderwijs/jongere-zonder-startkwalificatie-vindt-minder-vaak-werk)

¹⁹ Een diploma zegt maar in beperkte mate iets over wat je daadwerkelijk kunt, welke talenten je hebt en welke vaardigheden je hebt ontwikkeld. In het vakgebied van HRM, waar ik jaren in werkzaam ben geweest, heb ik de ontwikkeling gezien van het toegenomen belang van persoonlijkheid en persoonlijke kwaliteiten naast 'het papiertje' omdat dat zoveel meer zegt: persoonlijkheid en kwaliteiten veranderen/ontwikkelen je niet 1-2-3, kennis en vaardigheden zijn makkelijker 'bij te spijkeren'. Ondanks deze ontwikkeling blijft het papiertje van belang.

²⁰ Zie: <https://kohnstammstituut.nl/rapport/niet-thuisgeven/>

²¹ Zie: <https://kohnstammstituut.nl/rapport/zicht-op-thuiszitten/>

²² Koenderink & Van Dijk (2015). *Hoge Kansen Lage Cijfers*. Feniks Talent., p. 15 [RapportHogeKansenLageCijfers2015.pdf - Google Drive](https://drive.google.com/file/d/1f3c1fe2f/view?usp=sharing), geraadpleegd 12 mei 2021

²³ Kuiper, R. (2021, 9 mei). We begonnen het normaal te vinden dat leerlingen zich misdroegen. *Volkskrant*. <https://www.volkskrant.nl/mensen/we-begonnen-het-normaal-te-vinden-dat-leerlingen-zich-misdroegen~b3c1fe2f/>, geraadpleegd 12 mei 2021

Staat van de thuiszitters

passend onderwijs (GPO) hebben gezet. Maar er worden wel stevige conclusies en aanbevelingen gedaan!²⁴

Terechte punten van kritiek die op beide rapporten van Kohnstamm van toepassing zijn: Er is sprake van een [selectiebias](#) én de onderzoeken zijn gebaseerd op dossiers waarvan er uit meerder hoeken²⁵ signalen komen dat deze niet altijd kloppend zijn. De onderzoekers van Kohnstamm zijn voor zover bekend niet zelf in gesprek gaan met thuiszitters of hun ouders. Er wordt gekeken naar tastbare elementen in het dossier, zoals diagnoses of b.v. schorsingen. Echter hierbij worden oorzaak en gevolg door elkaar gehaald. Want achter diagnoses en schorsingen, wat niet meer is dan gedrag (diagnose) of een reactie daarop (schorsing), zitten oorzaken. In geen van deze onderzoeken wordt belicht wat nu het verhaal erachter is. Gedrag wordt niet in context geplaatst. Terwijl we weten dat bijvoorbeeld niet erkende hoogbegaafdheid tot misdiagnoses²⁶ kan leiden en dat getraumatiseerde jongeren agressief gedrag kunnen vertonen. In geval van het onderzoek gebaseerd op de verslagen van de GPO, is het van belang te realiseren dat er niet aan waarheidsvinding is gedaan (het is het 'woord' van de ouders tegenover het 'woord' van de school). Er is dus niet onderzocht of de school de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften wel in kaart heeft gebracht en de nodige aanpassingen heeft gedaan. Uit de enquête van Boze Ouders,²⁷ komt naar voren dat er op school vaak niks tot weinig gebeurt, waardoor de situatie verergert. Naar gevolgen kijken zonder de oorzaken goed in beeld te hebben, waar eveneens sprake van is bij het eerste onderzoek van Kohnstamm, levert dus makkelijk verkeerde of eenzijdige conclusies op. In de Eindevaluatie Passend Onderwijs is te lezen: "Gaandeweg is duidelijk geworden dat thuiszitten voorkomt bij leerlingen met heel uiteenlopende, maar vaak zeer complexe psychische of psychiatrische problemen en/of thuissituaties."²⁸ Het is voor mij duidelijk dat deze conclusie gebaseerd is op het eerste onderzoek van Kohnstamm. Het punt is dat dat onderzoek is uitgevoerd binnen een cluster vier instelling: speciaal onderwijs voor leerlingen met o.a. gedragsproblemen. De conclusie is uit zijn verband getrokken, want de selectie was immers niet representatief en voorgeschiedenissen zijn niet (goed) in kaart gebracht. Maar de beeldvorming is er wel.²⁹

Om grip te krijgen op de 'verhalen achter de cijfers' als het gaat om thuiszitters, zijn er verschillende andere organisaties geweest die publicaties hebben opgesteld waarin de kinderen en jongeren zelf een hoofdrol vervulden.³⁰

²⁴ https://www.linkedin.com/posts/onderwijsaffaire_uniek-inzicht-in-context-van-thuiszittende-activity-6787264860251148288-aJHo, geraadpleegd 29 april 2021

²⁵ Vanuit ouders, maar zie b.v. ook [deze kritische beschouwing van juriste Fleur Terpstra op het GPO](#)

²⁶ [Misdiagnose bij hoogbegaafdheid | Balans Digitaal](#)

²⁷ [2001192300-enquete-uitwerking-korte-versie \(bozeouders.nl\)](#), geraadpleegd 21 mei 2021

²⁸ Ledoux, G. Waslander, S. m.m.v. Eimers, T. (2020). *Evaluatie passend onderwijs. Eindrapport mei 2020*. Kohnstamm, [Eindrapport Evaluatie passend onderwijs | Evaluatie Passend Onderwijs](#), p. 26, geraadpleegd 12 mei 2021

²⁹ De ouderbelangengroep Onderwijsaffaire voerde 6 mei 2021 een gesprek met de onderzoekers van Kohnstamm n.a.v. het tweede onderzoek (i.c. zicht op thuiszitten), waarna bij publicatie van een [artikel erover op 12 mei 2021 in Didactief](#) nadrukkelijk door de onderzoekers zelf is aangegeven dat het onderzoek niet representatief is: "De 80 onderzochte casussen zijn niet representatief voor alle thuiszitters in Nederland: het is een selecte steekproef van leerlingen waarbij ouders een conflict met de school voorlegden aan de GPO", geraadpleegd 14 mei 2021

³⁰ Zoals:

https://ingrado.nl/media/files/kennisbank/participatie_in_het_onderwijs/thuiszitters/literatuur_en_onderzoek/Het_verhaal_achter_de_cijfers.pdf, <https://www.numberfive.community/post/publicatie-buiten-de-lijntjes> en de [ervaringsverhalen](#) op de website van ouderbelangengroep Onderwijsaffaire (de afbeeldingen zijn ontleend aan deze drie bronnen)

Staat van de thuiszitters



Het zijn de meest schrijnende verhalen en hier zien we veel explicieter wat de rol is van het onderwijs en vooral ook de invloed van niet-passend onderwijs en/of passende zorg op uitval

Het zijn deze verhalen die inzicht geven in het perspectief van degenen die het treft: de kinderen en jongeren zelf. Het zijn de meest schrijnende verhalen en hier zien we veel explicieter wat de rol is van het onderwijs en vooral ook de invloed van niet-passend onderwijs en/of passende zorg op uitval. Die verhalen op een rijtje zettende, aangevuld met de inzichten vanuit de interviews die ik zelf deed, leverde bij mij het beeld op dat we vooral te maken hebben met kinderen en jongeren die (uitzonderlijk) hoogbegaafd³¹ zijn, [dubbel bijzonder](#), een [ASS](#) hebben of chronisch ziek zijn. Het zijn die kinderen en jongeren waarbij passend onderwijs maar niet lukt, waardoor ze van de drup in de regen komen, met uitval tot gevolg.

Begin dit jaar, 2021, kwam het boek 'De achterkant van het onderwijs' uit, geschreven door middelbare school docenten Marjon Velsink en Melanie Philips. Beiden hebben ook zelf ervaring met thuiszitters. Het boek is een weerslag van meerdere interviews vanuit verschillende perspectieven: thuiszitters, ouders maar ook betrokken professionals zoals een zorgcoördinator en instanties zoals de inspectie. Deze laatste zegt: "Als er thuiszitters zijn, dan voldoet het onderwijs dus blijkbaar niet voor iedereen. Daar moeten we naar kijken."³² Als oorzaken somt de inspecteur de belangrijkste op:

Strafmaatregelen of pedagogische maatregelen (zoals bijvoorbeeld te lang schorsen); ziek (geoorloofd verzuim); gezondheidsproblematiek, in bredere zin; spijbelen of zonder toestemming wegblijven van school; problemen in de thuissituatie, waardoor leerlingen zich niet meer op school kunnen richten; leerlingen die heel snel overprikkeld raken, bijvoorbeeld door een stoornis in het autistisch spectrum; (zeer) hoogbegaafdheid.³³

Hoewel deze opsomming al behoorlijk dicht bij de praktijk komt, is deze zeker niet compleet. Het gaat om kind- en gezinsfactoren, maar de schoolomgeving zélf wordt bijvoorbeeld niet genoemd (denk aan: licht, geluid, volle klassen en schoolgrootte waardoor kinderen soms anoniem worden voor

³¹ Eerder schreef ik op LinkedIn een artikel over hoogbegaafdheid en thuiszitten: [Slim, maar niet op school](#)

³² Velsink, M. & Philips, M. (2021). De achterkant van het onderwijs. Uitgeverij SWP Amsterdam, p. 51

³³ Idem, p. 52

Staat van de thuiszitters

onderwijspersoneel). Zeker voor kinderen met ASS zijn dit factoren die bij kunnen dragen aan overprikkeld raken en uitval.

Movisie bracht [alternatieven voor thuiszitters](#) in kaart, 40 initiatieven werden bekeken, en destilleerde wat we ervan kunnen leren waarbij de dialoog is aangegaan met zowel initiatiefnemers als met jongeren zelf. Uit die alternatieven blijkt dat het vooral gaat om plek bieden aan kinderen en jongeren met 'zware gedragsproblematiek' (zonder dat de oorzaak daarvan is beschouwd: dat kunnen er vele zijn) en met ASS. Vanuit de gesprekken met de initiatiefnemers zijn uitvaloorzaken in kaart gebracht. Dat levert de volgende clustering op:³⁴



Achter deze clustering gaat geen model of categorische indeling schuil, maar het geeft het perspectief weer van de initiatiefnemers die een alternatief bieden aan thuiszitters en daarmee vanuit de praktijk zicht hebben op deze doelgroep. In de publicatie van Movisie lezen we:

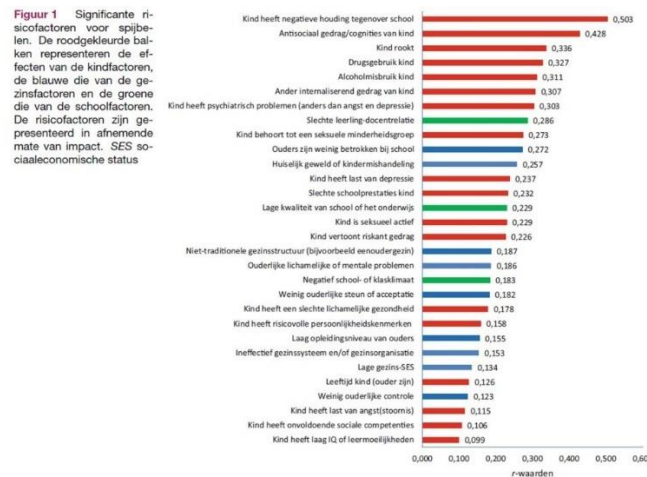
Veel mensen die wij gesproken hebben geven aan dat er ook veel kinderen zijn met dezelfde kenmerken die het wel redden binnen het regulier of speciaal onderwijs. Het is volgens hen ook niet zo dat deze kenmerken per se de oorzaak van het

³⁴ Afbeelding ontleend aan: [Leren van thuiszittersinitiatieven](#), p. 14, geraadpleegd 14 mei 2021

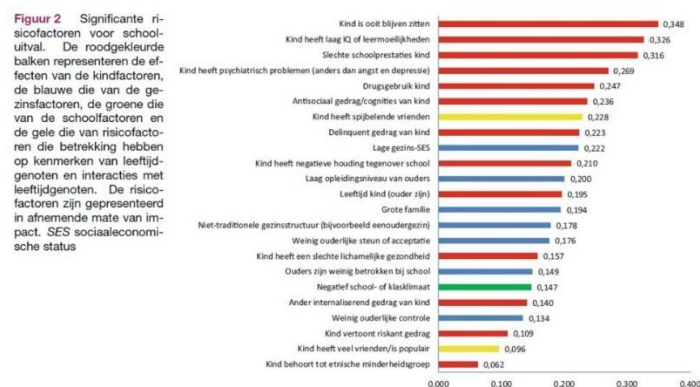
Staat van de thuiszitters

uitvallen zijn. Vaak wordt er verwezen naar een combinatie van in het kind gelegen factoren en omgevingsfactoren.³⁵

Een onderzoek dat niet onbesproken mag blijven in dit kader, is de meta-analyse van Gubbels et al.³⁶ waarbij de onderzoekers tot de volgende factoren kwamen die schuil zouden gaan achter spijbelen (figuur 1):³⁷



En achter drop-outs (figuur 2):³⁸



Wat aan beide figuren opvalt, is dat de factoren met name terug te voeren zijn op kindfactoren (rood) en gezinsfactoren (blauw). Schoolfactoren of andere omgevingsfactoren zoals armoede³⁹ als kernoorzaak komt nauwelijks aan bod. Op dit onderzoek kwam de nodige kritiek uit de hoek van ouders van thuiszitters, en terecht ook. Wat er aan te merken is op deze meta-analyse is het volgende:

- Het onderzoek betreft een meta-analyse van **75 onderzoeken uit de VS, Canada, Australië en Europa gedurende de periode van 1978 t/m 2019**. Daarmee zijn de resultaten dus losgekoppeld van hun context in de zin van tijd en plaats en dus specifieke omstandigheden.

³⁵ Houten, M. van, Elswijk, E. van &, Deth, A. van (2019). *Leren van thuiszittersinitiatieven. Ontwikkelrecht als brug tussen onderwijs en zorg*. Movisie. [Leren van thuiszittersinitiatieven](#), p. 12, geraadpleegd 14 mei 2021

³⁶ [Risk Factors for School Absenteeism and Dropout: A Meta-Analytic Review \(uva.nl\)](#), onderzoek uit 2019

³⁷ Afbeelding ontleend aan het artikel over bovengenoemd onderzoek in Tijdschrift Jeugdgezondheidszorg [De belangrijkste risicofactoren voor spijbelen en schooluitval | SpringerLink](#), p. 54, geraadpleegd 10 mei 2021

³⁸ Afbeelding ontleend aan het artikel over bovengenoemd onderzoek in Tijdschrift Jeugdgezondheidszorg [De belangrijkste risicofactoren voor spijbelen en schooluitval | SpringerLink](#), p. 55, geraadpleegd 10 mei 2021

³⁹ Zie b.v.: [Internetdocument \(nji.nl\)](#)

Staat van de thuiszitters

- Er worden **statistische analyses** uitgevoerd waarbij vraagtekens te plaatsen zijn. Correlaties worden gezien als bewijs van causale verbanden? Mathematisch statisticus en professor aan de *New York University Tandon School of Engineering* Nassim Taleb schreef in 2019 de paper *Fooled by correlation: common misinterpretation in "social science"*⁴⁰ waarin hij de meest voor de hand liggende 'fouten' met betrekking tot correlatie bespreekt. Taleb is kritisch op het gebruik van statistiek in de sociale wetenschappen omdat sociale wetenschappen nu eenmaal geen exacte wetenschappen zijn. [Sciëntisme](#) ligt op de loer.⁴¹ En dat speelt ook in dit onderzoek. Met grote **klinische afstand** wordt er gekeken naar data en worden data geanalyseerd zonder dat er ook maar een menselijk verhaal of andere context aan te pas komt. Mensen en het leven zit vaak heel wat complexer in elkaar. Mensen laten zich niet reduceren tot data. We hebben in de toeslagenaffaire kunnen zien, welk risico op misinterpretatie we kunnen lopen wanneer dat wel gebeurt.⁴²

*Functioneert een kind niet goed op school, dan wordt er al gauw gezocht naar een oorzaak.
Liefst bij het kind zelf, in plaats van in de context*

Voordat een kind of jongere uitvalt op school en thuiszitter wordt, gaan er vaak de nodige functioneringsproblemen op school aan vooraf. In de rubriek Tweegesprekken op de website van CCE (experts over ernstig probleemgedrag) gaat CCE coördinator Karin Janssen in gesprek met *associate lector* Bert Wienen naar aanleiding van zijn promotieonderzoek. Wienen stelt dat context heel belangrijk is in de ontwikkeling van een kind.⁴³

Functioneert een kind niet goed op school, dan wordt er al gauw gezocht naar een oorzaak. Liefst bij het kind zelf, in plaats van in de context. [...] CCE ziet echter gedragsproblemen als het resultaat van de interactie tussen een kind en zijn omgeving of context. Ook als het aan Bert Wienen ligt gaan we veel breder kijken: "Ik vind het heel erg dat we kinderen massaal vertellen dat ze ziek zijn of iets niet goed zit tussen de oren, terwijl er nog zoveel andere mogelijkheden en hypothesen zijn." In 2019 rondde hij zijn promotieonderzoek af naar de invloed van contextfactoren op hoe een leerkracht naar een leerling kijkt en het 'label' dat een kind vervolgens krijgt. [...] CCE-coördinator Karin Janssen valt het op dat juist waar het moeilijk en spannend wordt, er de neiging is om steeds verder in te zoomen op het kind. "De brede context raakt in zo'n situatie vaak uit het oog verloren." Dat is wanneer CCE in beeld komt. "Wij zien vaak dat niet het kind vastloopt, maar een situatie vastloopt. Wat Bert Wienen heeft onderzocht past helemaal in aanpak van Breed, Meervoudig en Specifiek kijken. Juist door weer uit te zoomen en

⁴⁰ (3) (PDF) [Fooled by Correlation: Common Misinterpretations in Social "Science" | Nassim Nicholas Taleb - Academia.edu](#), geraadpleegd 11 mei 2021

⁴¹ [Antifragiel: Taleb's nieuwe meesterwerk « Michael Kraland](#)

⁴² [De datahebzucht van de overheid lokt nieuwe toeslagenaffaires uit - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek \(ftm.nl\)](#)

⁴³ Citaten ontleend aan het tweegesprek op de website van CCE: [De invloed van omgevingsfactoren op het gedrag van kinderen | CCE \(Centrum voor Consultatie en Expertise\)](#), geraadpleegd 12 mei 2021

Staat van de thuiszitters

verschillende contextfactoren mee te nemen kun je als het ware een puzzel leggen rondom een individueel kind.”

Concluderend kunnen we zeggen dat er meerdere factoren een rol spelen, waardoor een kind of jongere uiteindelijk uitvalt en thuis komt te zitten. Het is zowel de omgeving (school, thuissituatie⁴⁴, etc.) als het kind of jongere zelf: in wat het nodig heeft en niet krijgt. Van ouders hoor ik terug dat oplossingen die zij aandragen vaak van tafel worden geveegd: te kostbaar, doen we nooit, niet haalbaar, kan niet, schept een ongewenst precedent, etc. De argumenten waarom iets niet kan, lijken soms in overvloed aanwezig. Idealiter wordt vroegtijdig gesignaleerd wat een kind nodig heeft op school en zijn zowel onderwijs- als ondersteuningsbehoeften duidelijk en wordt daarop ingespeeld. Niet op alle factoren kan er invloed worden uitgeoefend. Soms loopt een leven ook zoals het loopt, en vindt een kind of jongere via een omweg zijn of haar plek in het leven en hebben bepaalde voorvallen zo moeten zijn. Dat neemt niet weg dat we ernaar moeten streven om onderwijs en ondersteuning of zorg zodanig in te richten dat een kind of jongere krijgt waar het recht op heeft. Zodat het zich tot weerbare, evenwichtige volwassene kan ontwikkelen, bewust van de eigen talenten en mogelijkheden en ondersteund door een gedegen opleiding om er vorm aan te geven in het volwassen bestaan.



Verder kijken

Na deze verkenning op factoren die bijdragen aan het uitvallen van kinderen en jongeren uit het onderwijs, ga ik in het navolgende dieper in op een aantal die meer belicht mogen worden als ingang naar de oplossingen. Ik bespreek er vier: schooltrauma, diagnosedrift, jongensprobleem en neurodiversiteit.

⁴⁴ Ouders kunnen wel degelijk op een bepaald moment onderdeel worden of zijn van het probleem. Doordat b.v. de relatie met school verhard raakt (overigens soms zéér terecht!) of doordat de eigen schoolgeschiedenis met de nodige projectie meespeelt. Ook een vechtscheiding of ziekte die alle aandacht opslokt, kan de aandacht voor een kind en een constructieve houding in de weg staan. Ouders zijn ook net mensen. Zonder deze factor compleet uit te sluiten (want het komt zeker voor), lijkt het erop dat in veel van de gevallen de mismatch tussen kind en school de kernoorzaak is. De situatie van de ouders en eventuele oordelen hierover mogen dat nooit in de weg staan.

1. Schooltrauma is onderbelicht

Kinderen komen niet zomaar thuis te zitten. Er is vaak een lange aanloop naar het thuis komen te zitten toe. De eerste signalen dat het geen ‘vanzelf’ kind is, zoals één ouder dat treffend verwoordde, zijn er vaak al op jonge leeftijd. Van de ouders die ik interviewde, waren nagenoeg alle kinderen hoogbegaafd of uitzonderlijk hoogbegaafd. Vaak kwamen er ook nog andere diagnoses om de hoek kijken waaruit wel bleek dat vooral de (extreme) prikkelgevoeligheid en –verwerking een factor van betekenis is. Verschillende negatieve ervaringen stapelen zich op, mede door het uitblijven van het doen van aanpassingen, en een kind ontwikkelt langzaam een complex trauma. Thuiszitters krijgen geregeld de diagnose PTSS, ofwel een posttraumatische stress stoornis. Het is een misvatting dat je enkel een trauma oploopt na één traumatische ervaring. Juist bij complex trauma maar ook bij PTSS kunnen kinderen een ‘death by a thousand cuts’⁴⁵ ervaren. Wanneer je keer op keer niet gezien wordt, en niet krijgt wat je nodig hebt van de volwassenen waar je van afhankelijk bent, doet dat iets: een kras erbij. Ook het thuis komen te zitten, wordt vaak ervaren als een traumatische periode.

De geïnterviewde jongeren in dit boek zijn geen afspiegeling van de groep thuiszittende leerlingen. We hebben gesproken met jongeren die in staat waren om te praten over een vaak traumatische periode in hun leven. Een groot aantal van hen kon dit echter niet, omdat het praten over de thuiszitperiode nog te veel heftige emoties teweegbracht. [...] Er zijn twee grote, gemeenschappelijke thema’s terug te vinden in al onze gesprekken. Dat zijn vooral de enorme eenzaamheid die de thuiszittende jongeren ervaren of ervaren hebben én het zich niet gehoord en gezien voelen.⁴⁶

“Veel mensen denken bij het woord trauma aan iets heftigs als een oorlog, ongeluk of onveilige thuissituatie. Dat trauma ook kan ontstaan door school weten nog niet veel mensen”, schrijven Anton Horeweg en Natasja Hoogerheide.⁴⁷

Hoewel die ingrijpende gebeurtenissen in eerste instantie in verband worden gebracht met levensbedreigende situaties, kunnen traumaklachten ook ontstaan door kleinere gebeurtenissen. Daarom wordt dat ook wel ‘small t’-trauma genoemd (Shapiro, 2002). Als we ons beperken tot de schoolomgeving, kan zo’n ‘small t’-trauma veroorzaakt worden door pesten (zowel door de leraar als andere kinderen), jarenlang verblijf in een klas waar niet aan jouw onderwijsbehoeften wordt voldaan, waar jij niet wordt begrepen of waar jij de anderen niet begrijpt (denk aan hoogbegaafde kinderen of kinderen met autisme). Klachten die zijn ontstaan op of door school, noemt men schooltrauma. [...] Een groot aantal van de zogenoemde thuiszitters zou een trauma kunnen hebben. Dit wordt bevestigd door twee deskundigen.⁴⁸

⁴⁵ [Death by a thousand cuts \(psychology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Death_by_a_thousand_cuts_(psychology)), the way a major negative change which happens slowly in many unnoticed increments is not perceived as objectionable: [https://en.wikipedia.org/wiki/Death_by_a_thousand_cuts_\(disambiguation\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Death_by_a_thousand_cuts_(disambiguation)) en https://en.wikipedia.org/wiki/Creeping_normality

⁴⁶ Velsink, M. & Philips, M. (2021). De achterkant van het onderwijs. Uitgeverij SWP Amsterdam, p. 12

⁴⁷ Horeweg, A. & Hoogerheide, N. (september 2019). *Schooltrauma: wat is het en hoe ga je ermee om?* Magazine Beter Begeleiden, uitgever: LBBO, [Schooltrauma \(Horeweg & Hoogerheide\) LBBO Beter Begeleiden, sept 2019.pdf \(dropbox.com\)](https://www.dropbox.com/s/9d8d8d8d8d8d8d8d/Schooltrauma%20Horeweg%20Hoogerheide%20LBBO%20Beter%20Begeleiden%20sept%202019.pdf?dl=1), p. 12, geraadpleegd 14 mei 2021

⁴⁸ Idem, p. 13

Staat van de thuiszitters

Een trauma laat haar sporen na. In het boek 'The body keeps the score'⁴⁹ gaat psychiater en onderzoeker Bessel van der Kolk daar op in. In de Nederlandse editie schrijft Van der Kolk in het voorwoord: "Trauma laat ook sporen na in onze geest, in onze emoties, in ons vermogen om vreugde en intimiteit te ervaren, en zelfs in ons gestel en ons immuunsysteem."⁵⁰ In Nederland verricht een consortium een longitudinaal onderzoek naar depressie en angststoornissen (NESDA⁵¹). Eén van de bevindingen is dat 'childhood trauma' een risicofactor is voor het ontwikkelen van depressie en angststoornissen.⁵²

Ontwikkel je als kind een trauma in je schooltijd, dan heb je levenslang als je er niks mee doet

Kortom, ontwikkel je als kind een trauma in je schooltijd, dan heb je levenslang als je er niks mee doet. Vanuit de ervaringen met alternatieven voor thuiszitters en van ouders van thuiszitters die re-integreren, weten we dat kinderen vaak eerst moeten herstellen. Dat kan wel een jaar tot meerdere jaren duren. Er is géén routekaart voor de weg van herstel. Eenmaal terug op een school, valt het niet mee om nieuwe uitval te voorkomen. Wat er nodig is, is traumasensitief lesgeven én passend onderwijs om herhaling te voorkomen. Een passende onderwijsplek waar effectief ingespeeld wordt op trauma, kan ook juist helend zijn.⁵³ Post-traumatische groei ligt in het verschiet. Maar het vraagt wel dat scholen niet op de 'oude' voet verder gaan.

2. Diagnosedrift

Wat we hebben kunnen terugzien in de diverse rapporten en publicaties maar ook de praktijk, is dat veel thuiszitters één of meerdere diagnoses hebben, ontleend aan de DSM. Nu is de DSM een 'wonderlijk' iets. Het een classificatiesysteem, maar een classificatie is nog géén diagnose. Psychiater Remke van Staveren maakt zich al jaren sterk voor het stoppen met het oneigenlijk gebruik van de DSM.⁵⁴ Nu is Van Staveren niet de enige. Ook psychiater Jim van Os⁵⁵, kinderpsychiater Hilgo Bruining⁵⁶, psycholoog Laura Batstra⁵⁷ en emeritus hoogleraar wetenschapsonderzoek Trudy Deheu⁵⁸ zijn kritisch op de DSM en de plek die deze verworven heeft in de geestelijke gezondheidszorg. Al enige tijd is er een trend zichtbaar, gericht op demedicaliseren en normaliseren.⁵⁹ Dat geeft een perspectief, al gaat het nog langzaam. Overigens wil dit niet zeggen dat we helemaal af moeten van diagnoses. Deze kunnen namelijk wel degelijk helpen om zelfinzicht te krijgen en ook om wel passende hulp te krijgen. Waar het mij dan wel omgaat in relatie tot de thuiszitters: er zijn meerdere redenen om dit aan te snijden. De doorgeslagen diagnostiek, Sanne Bloemen schreef een boek met de geweldige titel

⁴⁹ <https://www.bol.com/nl/f/the-body-keeps-the-score/9200000021703820/>

⁵⁰ Van der Kolk, B. (2016). *Traumasporen. Het herstel van lichaam, brein en geest na overweldigende ervaringen*. p. 15

⁵¹ <https://www.nesda.nl/het-consortium/>

⁵² <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32889492/>

⁵³ Idealiter wordt een trauma voorkomen, daarover meer in de aanbevelingen: dat vraagt om aanpassen van het onderwijs zélf

⁵⁴ Lees b.v.: 'How not to DSM' | De Psycholoog (tijdschriftdepsycholoog.nl) en Hoe komen we van de DSM af? 6 tips van psychiater Remke van Staveren (psychosenet.nl)

⁵⁵ [Tijdschrift voor Psychiatrie - De DSM-5 voorbij! Persoonlijke diagnostiek in een nieuwe ggz](#)

⁵⁶ [Ja, mensen krijgen te makkelijk pillen als het even niet lekker gaat. Toch is deze psychiater optimistisch over zijn vak - De Correspondent](#)

⁵⁷ [Interview Laura Batstra-.pdf \(drukendwars.nl\)](#)

⁵⁸ [Veranderen van het gebruik van de DSM - Trudy Dehue, hoogleraar wetenschapsonderzoek - Hoe de GGZ verandert - Podcast - Podtail](#)

⁵⁹ ["Demedicaliseren en normaliseren gaan niet vanzelf" | In Gesprek | JA Magazine \(jeugdautoriteit.nl\)](#)

Staat van de thuiszitters

'[Diagnosedrift](#)', doet thuiszitters en hun ouders tekort. Scholen krijgen geen labels, kinderen wel. Scholen kunnen niet ziek gemeld worden⁶⁰ als het niet meer gaat, kinderen wel. Diagnoses leggen de pijn neer bij het kind: daar is wat mis mee. Maar wat is dan de norm? En bestaat die eigenlijk wel? Wat is normaal?

Het programma Nieuwlicht van de EO maakte een mooie uitzending over thuiszitters. Op de website trof ik een rake titel: "[Thuiszitters zijn de dupe van onze obsessie normaal te willen zijn.](#)"

Terwijl we in de samenleving steeds meer aandacht krijgen voor de onderlinge verschillen tussen mensen, moeten schoolgaande kinderen binnen bepaalde kaders passen. We eisen van kinderen om gemiddeld te zijn om ze op school te houden. Zo lopen juist de kwetsbare kinderen, die het toch al niet makkelijk hebben, aan tegen het systeem. Natuurlijk kan niet iedereen aan de norm voldoen. Maar waarom doen we net alsof er met deze kinderen iets mis is?⁶¹

Deze kaders lijken ook nog eens steeds smaller te worden onder invloed van de prestatiedruk waarin het onderwijs 'gevangen' zit: scholen met een minder hoog slagingspercentage of uitstroomprofiel, krijgen minder leerlingen aangemeld. De [VPRO aflevering 'Je geld of je leven'](#) illustreert de verzakelijking van het onderwijs.

Bert Wienen, eerder aangehaald, zegt: "Ik vind het heel erg dat we kinderen massaal vertellen dat ze ziek zijn of iets niet goed zit tussen de oren, terwijl er nog zoveel andere mogelijkheden en hypothesen zijn."⁶² Hij spreekt van contextfactoren.

Een contextfactor is bijvoorbeeld de sfeer in de klas, maar ook minder directe invloeden, zoals de normen die een school of onze maatschappij stelt. Die normen zijn vaak niet eens zo bewust, maar hebben grote invloed, meent Wienen: "Alleen al met de keuze van een rekenmethode bepaal je hoe lang je als kind op je stoel moet kunnen zitten, hoe snel je taken moet afronden en dus ook welke kinderen uit zullen vallen." De context wordt ook bepaald door de normen die ouders hebben, de opvoedingsidealen van deze tijd. "Tegenwoordig vinden we dat een kind optimaal moet presteren en leggen we de lat heel hoog", vindt Wienen.

"Je kan het vergelijken met paardenbloemen en orchideeën. De meesten van ons zijn paardenbloemen, die groeien altijd en overal", legt Wienen uit. "Er zijn ook orchideeën, deze vragen om een heel precieze context wat betreft vocht, licht en grond. Maar om nou al die orchideeën die niet goed bloeien ziek te noemen, dat gaat wel een beetje ver."

Naast het feit dat diagnoses kinderen de boodschap meegeven dat er iets 'mis' is met ze, zijn er nog een aantal redenen waarom ik dit onderwerp aan haal. Al eerder gaf ik aan dat er ook het fenomeen misdiagnoses bestaat. Deze dient zich bijvoorbeeld aan bij onbegrepen of niet erkende hoogbegaafdheid. Een diagnose werpt dan een mist op, met als gevolg 'behandeling' van de diagnose,

⁶⁰ Scholen beroepen zich op handelingsverlegenheid. Op 21 mei 2021 start oudervereniging Balans met een nieuw meldpunt voor ouders: [Meldpunt: Hoe wordt omgegaan met zorgen over de veiligheid van hun kind buiten de thuissituatie? | Balans Digitaal](#)

⁶¹ [Thuiszitters zijn de dupe van onze obsessie normaal te willen zijn - Nieuw Licht](#), geraadpleegd 14 mei 2021

⁶² [De invloed van omgevingsfactoren op het gedrag van kinderen | CCE \(Centrum voor Consultatie en Expertise\)](#)

Staat van de thuiszitters

in plaats van de omstandigheden te veranderen of gewoon passend onderwijs te bieden. In het geval van hoogbegaafdheid maakt dat een groot verschil.⁶³ Diagnoses kunnen ook het bijeffect hebben dat er op scholen gedacht wordt: 'zie je, het ligt aan het kind', waardoor naar zichzelf kijken en eventueel aanpassingen doen uitblijft. Een school kan zich dan beroepen op handelingsverlegenheid en het kind 'wegsturen' (zoals zowel kinderen, jongeren als ouders dat kunnen ervaren) waardoor de zoektocht naar een andere plek begint. Het onvermogen van de school blijft dan vaak buiten beeld. Soms is het de start van vele schoolwissels of afgewezen worden op scholen 'omdat je als een probleem bekend staat': met uiteindelijk uitval als gevolg. Wienen haalt ook de lesmethoden aan, een hele terechte factor. Zo zien we de ontwikkeling van het talig geworden rekenonderwijs⁶⁴ en boeken die vol met plaatjes en illustraties staan⁶⁵, die niet meer helpend maar juist verwarrend kunnen werken voor kinderen met bijvoorbeeld dyslexie of ASS. In plaats van het kind met zijn of haar 'stoornis' als het probleem te zien, zou er ook kunnen worden gekeken naar lesmethoden. Professor Anna Bosman stelt zelfs dat dyslexie het gevolg is van slecht leesonderwijs, iets wat onderbelicht raakt vanwege de diagnoses.⁶⁶

3. Jongensprobleem

Wat het aandeel jongens in het totaal aantal thuiszitters en voortijdig schoolverlaters is, is niet bekend. Deze cijfers zijn niet voorhanden. Maar in de praktijk van thuiszittersinitiatieven (en ook in het (v)so cluster vier) wordt gezien dat het wel vaak om jongens gaat: "Opvallend is dat bij veel initiatieven de jongens in een ruime meerderheid zijn."⁶⁷

Er is [discussie](#) over tussen diverse wetenschappers of er in het onderwijs sprake is van een 'jongensprobleem', maar uit de Staat van het Onderwijs blijkt wel degelijk dat dit een factor is:

In het voortgezet onderwijs stromen jongens vaker af dan meisjes, blijven ze vaker zitten en halen ze minder vaak een havo- of vwo-diploma. [...] Jongens verlaten vaker dan meisjes het onderwijs zonder startkwalificatie. Inmiddels is twee op de drie vsv'ers mannelijk. Ook zien we in toenemende mate dat jongens minder studiesucces hebben, minder vaak naar een vervolgopleiding gaan en langer over hun studie doen.⁶⁸

In 2019 verscheen het boek 'De ontwikkeling van jongens in het onderwijs' dat onder redactie van Lauk Woltring, onderzoeker, gedragsdeskundige en van oorsprong politicoloog, en Dick van der Wateren, natuurkundedocent, onderzoeker en schrijver, tot stand kwam. Op de achterflap valt te lezen: "Met alle nadruk op taal, te weinig beweging en experimenteerruimte en te vroeg appèl op zelfstandig leren, komen steeds meer jongens op een school onder hun niveau of vallen buiten de boot." In hun boek schrijven Woltring en Van der Wateren dat jongens langer doen over hun ontwikkeling en rijping, zeker

⁶³ Zie hiervoor ook het eerder aangehaalde artikel 'slim, maar niet op school'

⁶⁴ Zie b.v. [Taliger rekenonderwijs – Beter Onderwijs Nederland](#)

⁶⁵ Zie b.v. [Niks nieuwe lesmethoden, 'ouderwets' sommen stampen terug van weggeweest | Nieuwsuur \(nos.nl\)](#)

⁶⁶ Zie b.v. [Artikel - Hoogleraren: dyslexie is vooral gevolg van slecht onderwijs \(dekennissvannu.nl\)](#) (overigens ga ik er vanuit dat dyslexie wel degelijk bestaat: hierover wordt druk gedebatteerd in de wetenschap. Bij onderdeel 'neurodiversiteit' haal ik een andere professor aan die juist dyslexie aantoonde met MRI-scans en tot interessante ontdekkingen kwam. Waarschijnlijk is er sprake van en/en: het bestaat én er is slecht leesonderwijs wat de groei in dyslexieverklaringen verklaard)

⁶⁷ Movisie (20) Leren van Thuiszittersalternatieven. Ontwikkelrecht als brug tussen zorg en onderwijs, p. 13

⁶⁸ Staat van het Onderwijs, 2020, p. 17, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020>, geraadpleegd 15 februari 2021

als het gaat om zelfmanagement. Met andere woorden: jongens zijn later in het beheersen van impulsen, het inzien van de gevolgen van hun handelen en het in anderen verplaatsen. Op andere terreinen zijn jongens juist weer wat sneller dan meisjes. Zoals ruimtelijk inzicht en conceptualiseren.

De onderwijsraad publiceert in oktober 2020 het rapport 'Een verkenning van sekseverschillen in het onderwijs'.⁶⁹ "Jongens hebben minder gunstige schoolloopbanen en vrouwen minder gunstige beroepsloopbanen", schrijft de raad op de website ter toelichting bij het rapport. Het rapport brengt goed in kaart hoe groot de verschillen tussen jongens en meisjes inmiddels op praktisch alle niveaus in het onderwijs zijn geworden, zegt Woltring op zijn website.⁷⁰ Van gemiddeld lagere prestaties van jongens in vo en ho, schooluitval, meer doubleren, vaker gestraft, spijbelen tot langere studieduur. Woltring is ook kritisch omdat de raad de biologische factor lijkt te ontkennen. Die discussie hier verder aanhalen voert te ver, feit blijft dat jongens eerder lijken af te stromen en uit te vallen. De vraag is dus welke behoefte jongens in het onderwijs hebben om hier vervolgens adequater op in te spelen. Het boek van Woltring en Van Wateren bevat bijdragen van vele professionals die hiertoe handvaten geven.

4. Neurodiversiteit

In aansluiting op normaliseren als tegenhanger van de diagnosedrift, biedt neurodiversiteit een uitkomst. Thomas Armstrong publiceerde in 2010 een [boek](#) waarmee hij deze term introduceerde, hetgeen neerkomt op verschillende manieren van denken waarbij de term stoornis wordt afgewezen en in plaats daarvan dyslexie, ADHD, etc. te zien als een variatie in het brein. Dr. Shalley Shaywitz deed onderzoek naar dyslexie en liet met behulp van MRI-scans zien dat mensen met dyslexie op een andere manier informatie verwerken.⁷¹

Sally Shaywitz and her husband, Bennett Shaywitz, joined forces that eventually led to the Yale Center for Dyslexia & Creativity, a name that reflects the pair's belief that there's also an upside to dyslexia: People with dyslexia tend to be creative and out-of-the-box thinkers, the very characteristics that can mask the fact that a child is having a tough time reading.⁷²

Wanneer we deze kijk gaan omarmen, en ook terug laten komen in (leraren)opleidingen, gaan we minder denken vanuit de 'stoornis' of de 'beperking' maar meer de nadruk leggen op de kwaliteiten die erachter schuil kunnen gaan. Het onderwijs is erop gericht kinderen en jongeren door vaak een standaardprogramma heen te leiden. Natuurlijk wordt er wel gedifferentieerd binnen het onderwijs, maar dat is vaak nog meer van hetzelfde, zoals de verlengde instructie. Nu zijn termen als 'leerstijlen' en 'beelddenken' wel wat omstreven⁷³, dus nuance is op zijn plek. Tegelijk is het werkveld van de [neurowetenschap](#) nog jong, zijn er de nodige controverses in de wetenschap en is er ook veel dat we nog niet precies weten. Wat mij wel aanspreekt in de opvatting van neurodiversiteit is dat we omarmen dat er breindiversiteit bestaat zonder dat direct te problematiseren. Op zoek gaan naar 'wat

⁶⁹ <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2020/10/07/verkenning-sekseverschillen-onderwijs>, geraadpleegd 25 februari 2021

⁷⁰ <https://www.laukwoltring.nl/terreinen/onderwijs/verkenning-sekseverschillen-in-het-onderwijs/>, geraadpleegd 25 februari 2021

⁷¹ Zie b.v. dit interview: [Dr. Sally Shaywitz - The Brain and Dyslexia - What Brain Imaging Can and Can't Tell Us About Reading Difficulties | Children of the Code](#), geraadpleegd 14 mei 2021

⁷² Citaat ontleend van webpagina: [Yale Researchers Sally and Bennett Shaywitz Bust Dyslexia Myths – The Forward](#), geraadpleegd 14 mei 2021

⁷³ Zie b.v. de boeken Kirschner, De Bruykere & Hulshof over mythes in het onderwijs (2017 & 2019)

Staat van de thuiszitters

werkt bij dit kind' is een vraag die de deur open zet naar onderwijs op maat. Zodat kinderen en jongeren krijgen wat ze nodig hebben, zich goed kunnen ontwikkelen en niet hoeven uit te vallen.

Opbrengst van het thuiszitterspact uit 2016

Na de verkenning van oorzaken die ten grondslag liggen en nieuwe perspectieven op het complexe thuiszittersvraagstuk, sta ik stil bij wat er in Nederland tot dusver gedaan is om het op te lossen. Zover ik terug heb kunnen vinden, was het eerste moment waarop thuiszitters voor de Tweede Kamer in kaart werden gebracht, 2010:

Sinds het najaar van 2010 worden cijfers over thuiszitters meegenomen in de rapportages die gemeenten opstellen op het gebied van leerplicht. De nieuwste gegevens worden de Kamer toegezonden op de dag van de leerplicht, 15 maart 2012. Hiermee heeft het Rijk een indicatief landelijk beeld van het aantal thuiszitters.⁷⁴

In 2016 werd het eerder genoemde Thuiszitterspact gesloten, met als doel 0 thuiszitters in 2020. Dat dat doel niet behaald is, is duidelijk. Maar het heeft er wel aan bijgedragen dat het onderwerp op de (politieke) agenda is gekomen. Nog altijd zijn registraties niet op orde, en leveren verschillende databronnen en verschillende definities, verschillende cijfers op. Hoe je het wendt of keert: ze zijn er, en het zijn er vele duizenden.

Er is al veel geëvalueerd en onderzocht, maar nog altijd hebben we geen grip op het thuiszittersvraagstuk. Dat heeft vier redenen:

1. De eerste is dat we geen goede Nederlandse data hebben: de privacy wetgeving staat mede in de weg om hele eenvoudige vragen te beantwoorden, namelijk hoeveel thuiszitters zijn er, hoe lang zitten ze thuis en wat is de primaire oorzaak van uitval. Dat laatste is natuurlijk lastig, want doordat er bij thuiszitters vaak sprake is van een opeenstapeling van 'problemen' is op een bepaald moment niet meer duidelijk wat de rode draad is in de aanloop naar het moment van uitval toe. De onderzoeksmethoden die tot nu toe gehanteerd zijn, zijn óf narratieve methoden ('het verhaal achter de cijfers') óf dossier/data-onderzoeken, waarbij thuiszitters gezien worden als objecten in plaats van subjecten met een eigen verhaal. Ik ken geen onderzoeken waarin deze twee methoden zijn verenigd.
2. De tweede reden is dat de focus in het thuiszitterspact ligt op 'terugdringen' en vooral door: terug naar school. Eenmaal op school, dan is het opgelost. Dat dit de focus is, zie je ook terug in de wijze waarop de minister rapporteert. Enkele citaten uit de kamerbrief van 30 januari illustreren dit.⁷⁵

Het lukt gelukkig om steeds meer kinderen **terug naar school** te krijgen



Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap



Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport



Ministerie van Veiligheid en Justitie

Thuiszitterspact

1. Wij verbinden ons aan de ambitie dat in 2020 geen enkel kind langer dan drie maanden thuiszit zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg.
2. Wij stimuleren gemeenten en samenwerkingsverbanden om in elke regio een sluitende thuiszittersaanpak te realiseren en ondersteunen hen daarbij.
3. Deze sluitende aanpak begint bij het centraal stellen van het kind: steeds moeten oplossingen worden gezocht vanuit het recht van het kind op een passend aanbod. Ouders, en waar mogelijk het kind zelf, worden vanaf het begin betrokken bij het realiseren van een passend aanbod.
4. De sluitende aanpak omvat in elk geval afspraken over:
 - a. Doelen voor de reductie van het aantal thuiszitters
 - b. Preventie van uitval
 - c. Samenwerking met de zorg
 - d. Maatwerk voor kinderen
 - e. Route naar een passende plek
 - f. Doorzettingsmacht of -kracht
 - g. Terugdringen vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a
5. De sluitende thuiszittersaanpak wordt vastgesteld in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) dat gemeenten en samenwerkingsverbanden voeren.
6. De verbinding met de justitieketen wordt versterkt.
7. Wij monitoren bovenstaande afspraken via het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs en de jaarlijkse leerplichttelling. Waar nodig ondernemen we extra actie.
8. We benoemen een landelijke aanjager die zowel de landelijke als de regionale partners scherp houdt op de te realiseren ambitie.
9. OCW en VWS organiseren jaarlijks een thuiszitterstop.

⁷⁴ [Kamervraag - Thuiszitters - 2012Z01196 - Tweede Kamer | Open Kamer](#)

⁷⁵ [Kamerbrief over thuiszitters januari 2020 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Staat van de thuiszitters

Wij zien dat in regio's, door scholen, door hulpverleners, ondersteuners en door gemeenten dagelijks hard wordt gewerkt om alle kinderen **naar school te laten gaan**.

De MAS is een integrale aanpak van schoolverzuim waarbij vier routes, vanaf het moment van melding bij leerplicht, worden beschreven met als doel het **verzuim te stoppen**.

Hier tegenover staat dat wat ouders⁷⁶ tegen me zeiden, zoals: "Als ik op voorhand had geweten, wat de schade van de schoolgang voor mijn kind zou zijn, had ik bij voorbaat al gekozen voor thuisonderwijs." Ouders willen dat hun kind krijgt wat het nodig heeft om zichzelf op een goede manier te kunnen ontwikkelen. Passend onderwijs betekent voor hen dat hun kinderen onderwijs krijgen in een vorm die bij ze past en ze niet beschadigd en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om te ontwikkelen tot een evenwichtige en vooral gelukkige volwassene. Naar school gaan is dus voor hen geen doel op zich. De school is een middel en als dat middel niet past, dan zoeken ze naar andere wegen. Daarom: het recht op onderwijs staat centraal. Het recht om te leren. Niet 'terug naar school'. Niet dát er een plek is, maar wát er op die plek geboden wordt staat voor hen centraal. Ook hoeft het niet om één plek te gaan: maatwerk betekent ook dat kinderen niet vijf dagen naar dezelfde school of plek gaan maar dat er een maatwerk programma is waar in een 'schoolweek' verschillende plekken worden bezocht. We zien dus een fundamenteel ander perspectief: vanuit de 'uitvoerders' in het (onderwijs)systeem en de 'gebruikers' ervan. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit verschil in perspectief ten grondslag ligt aan hetgeen diverse onderzoekers vaststelden: dat ouders niet altijd tevreden zijn met het aanbod door het samenwerkingsverband.

Vanuit het onderwijs zelf komen er geluiden dat ondanks de toegezegde steun in het kader van passend onderwijs en de komst van regionale samenwerkingsverbanden, de meeste scholen niet toegerust zijn op het bieden van maatwerk voor potentiële thuiszitters of 'herintredende thuiszitters'. De overvolle klassen ('[plofklassen](#)') en te trage hulpverlening ([wachtlijsten](#)) dragen eraan bij dat maatwerk voor de individuele, hulpbehoevende leerling een theoretische exercitie wordt. Het handelingsplan ziet er papier dan mooi uit, maar in de praktijk loopt de leerling toch hopeloos vast op school. Terug naar school is dan een theorie die haaks kan staan op de weerbarstige praktijk: op papier 'thuiszitter af' maar de school zit ermee in de maag.

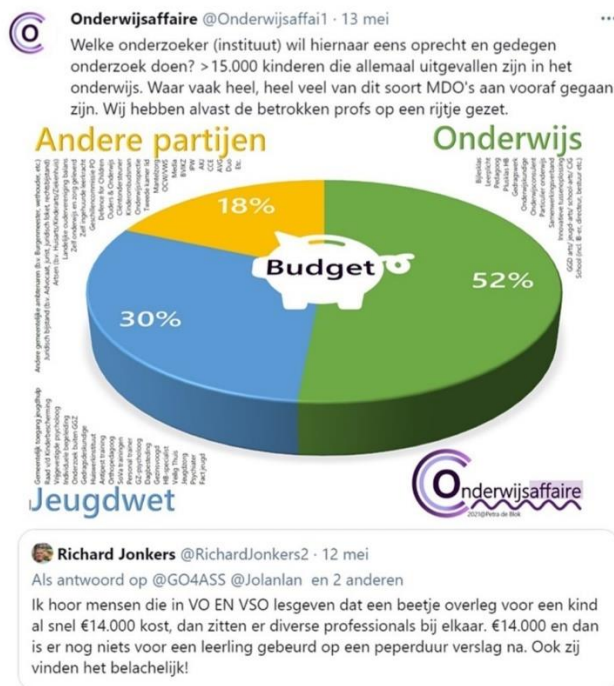
3. De derde reden ligt in het feit dat bij thuiszitters meerdere partijen betrokken zijn, en ook meerdere systemen (met de daaraan gekoppelde wet-, regelgeving en bekostigingssystemen). Onderwijs is het voornaamste, maar het gaat verder. Het raakt ook jeugdzorg en gemeenten. Er zijn meerdere stelsels actief. Velsink en Philips spreken van 'de tweedeling van zorg en onderwijs'.⁷⁷ Het programma [Met andere ogen](#), opgestart door de coalitie Onderwijs, Zorg & Jeugd, probeert hier verandering in te bewerkstelligen. Een goed initiatief, maar soms ook nog met argusogen door ouders bekeken. Want hoe je het wendt of keert: het is veel 'systeemdrukke'. Zo is men bezig met het [ontwikkelen van persona's](#), een [tool](#) uit de marketing. Dan ligt op de loer dat er weer met een systeembril gekeken wordt: fictief gecreëerde personen staan centraal in plaats van echte mensen. En ondertussen kost het

⁷⁶ Voor mijn boek-in-wording interviewde ik zo'n 125 mensen, waaronder ook ouders van (voormalig) thuiszitters en jongeren die thuis zitten c.q. hebben thuis gezeten

⁷⁷ Velsink, M. & Philips, M. (2021). De achterkant van het onderwijs. Uitgeverij SWP Amsterdam, p. 12

Staat van de thuiszitters

allemaal een hoop geld dat misschien wel beter rechtstreeks aan de kinderen en jongeren die het treft.

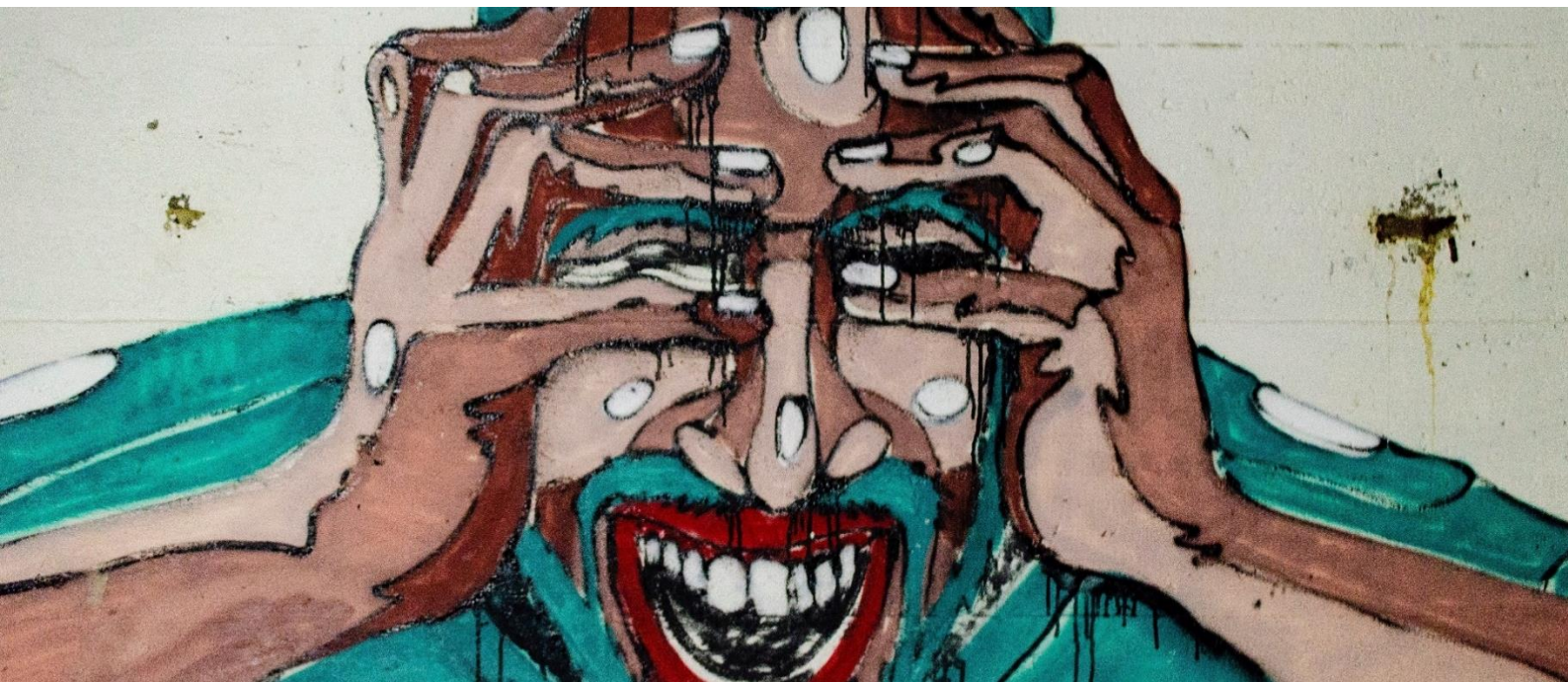


- De rol van de school en het onderwijssysteem zelf, blijft minimale aandacht krijgen. Het wordt gezien als een 'factor', maar echt onder het vergrootglas komt het steeds maar niet te liggen. Het zou interessant zijn wanneer er onderzocht wordt wat nu exact de invloed hiervan is: in hoeverre draagt de werking van het huidige onderwijssysteem bij aan het creëren van thuiszitters? Wat is de invloed van de intrede van passend onderwijs? En in hoeverre vervullen scholen hun plichten die horen bij passend onderwijs? De preventieve insteek van het thuiszittersvraagstuk lijkt nu vervangen te gaan worden door focus te leggen op aanwezigheid:

Uit onderzoek blijkt dat leerlingen zelden van de ene op de andere dag de school niet meer bezoeken. Schoolverzuim is meestal een geleidelijk proces met als uiterste consequentie schooluitval. Van de scholensluiting hebben we daarnaast geleerd dat voor de overgrote meerderheid van de leerlingen het aanwezig zijn op school heel belangrijk is. Niet alleen voor de onderwijsresultaten, maar ook voor het welbevinden, de sociale contacten en de persoonsontwikkeling. In deze leergemeenschap nemen we deze grote groep leerlingen als vertrekpunt. Het werken aan aanwezigheid start met een aanpak gericht op alle leerlingen en heeft oog voor leerlingen met een verhoogd risico op schoolverzuim.⁷⁸

En zo komen we terug in het bestrijden van de symptomen, in plaats van de oorzaken aan te kijken.

⁷⁸ Citaat ontleend aan de website van Steunpunt Passend Onderwijs: [Leergemeenschap werken aan aanwezigheid - Steunpunt Passend Onderwijs \(steunpuntpassendonderwijs-povo.nl\)](https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/), geraadpleegd 21 mei 2021



Doorzettingsmacht: in de greep van ‘het systeem’

We zitten in de greep van het systeem. Iedereen die het woord in de mond neemt, heeft er vast wel een gevoel bij met wat ik met ‘het systeem’ bedoel, maar laat ik een poging doen het te concretiseren, Ik doel op het geheel aan wet-, regelgeving, bekostigingsstelsel, etc., het geheel aan de uitvoerders hiervan (van instanties, centrale en lokale overheden tot in het geval van onderwijs, de onderwijsorganisaties) en het geheel aan zienswijzen, normen, waarden en gewoonten die aan de inrichting van het systeem ten grondslag liggen. Die laatste is een ongrijpbaar iets omdat daar ook een onbewuste factor in zit. Tegelijk door dat mee te nemen in de definitie van systeem brengt dat ook een opening voor verandering.

We kunnen problemen niet oplossen door op dezelfde manier te denken als toen we ze creëerden

Albert Einstein

In mijn boek schrijf ik over ‘duct tape oplossingen’. Wat er gebeurt: we hebben een systeem gecreëerd en daar waar dat niet werkt of niet doet wat we willen, bedenken we een oplossing, die veel weg heeft van de functie van *duct tape*. Je kunt er veel mee repareren, het houdt even de boel weer bij elkaar, maar een échte oplossing is het niet. Het is immers bedoeld als [noodoplossing](#) en vaak is het weer meer van hetzelfde. Zo ging in 2014 de nieuwe wet Passend Onderwijs⁷⁹ van start, welke werd geëvalueerd in 2020. Minister Slob bedacht 25 maatregelen⁸⁰ om de wet, en de werking ervan, te verbeteren. Het is een beetje als een nieuwe auto kopen, die al vrij vlot begint te rammelen waarna je maar de rol *duct tape* ter hand neemt, want wegdoen is ook geen optie. Je kunt er ook anders naar kijken: we leren en we passen aan en stellen bij. Maar deze kijk gaat wat mij betreft hier nu niet op.

⁷⁹ De wet is aangenomen in 2012, ging vanaf 2013 gefaseerd van start. In 2014 trad de zorgplicht in werking, het is dat jaartal dat nu vaak geassocieerd wordt met de datum van invoering: [Wetgeving Passend onderwijs | VNG](#)

⁸⁰ Zie: [Kamerbrief Evaluatie en Verbeteraanpak Passend Onderwijs](#) | [Kamerstuk](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

Staat van de thuiszitters

Omdat er al vele mensen zijn geweest die waarschuwen voor de invoering van de wet.⁸¹ Er is eerder sprake van niet luisteren dan van voortschrijdend inzicht. Maar ook omdat met de invoering van deze wet weinig veranderd is in de basis van het onderwijs, terwijl dat wel hard nodig is.

Een voorbeeld van een *duct tape* oplossing die ik hier wil aandragen is de doorzettingsmacht die OCW wil gaan organiseren. Het is één van de onderdelen op de [versnellingsagenda](#) van het thuiszitterspact. Door een aantal partijen is er een handreiking voor het organiseren van doorzettingsmacht opgesteld.⁸²



In deze handreiking wordt het speelveld als volgt weergegeven:⁸³

HET SPEELVELD

Ouders Kind/ Jongere	Onderwijs	OOGO			Jeugdhulp	Ouders Kind/ Jongere
Mee-op-lopen	School	Leerplicht		Veilig Thuis	Wijkteam	Mee-op-lopen
	Schoolbestuur				Jeugdhulporganisatie	
	Samenwerkingsverband				(Samenwerkende) Gemeenten	
	Jeugdbescherming / Rechtspraak					

Doorzettingsmacht binnen professionele netwerken I

Dit beeld laat zien wat er fundamenteel mis is: het plaatst 'Ouders en Kind/Jongere' letterlijk aan de zijlijn: ze mogen 'mee-op-lopen'. Nu zijn er talloze adviezen gegeven door verschillende experts en onderzoekers⁸⁴, hoe om te gaan met thuiszitters. De rode draden in die adviezen zijn wel helder: zet het kind centraal, lever maatwerk, luister naar de ouders en werk samen met de ouders (naast nog

⁸¹ Dit heb ik uit de diverse gesprekken i.h.k.v. mijn boek gestedilleerd, maar ook uit de [eindevaluatie passend onderwijs](#) (2020) blijkt dat er oorspronkelijk bezuinigingen gekoppeld waren aan de invoering van de wet hetgeen de nodige weerstand opleverde (p. 12) en dat er vragen en discussies zijn/waren mbt. de inrichting van samenwerkingsverbanden (p. 30): men was 'bang' voor 'bestuurlijke drukte' (Kohnstamm Instituut, 2020, Ledoux, G & Waslander, S. m.m.v. Eimers, T.)

⁸² Afbeelding ontleend aan: [Handreiking-doorzettingsmacht-def2.pdf \(steunpuntpassendonderwijs-povo.nl\)](#), p. 3, geraadpleegd 12 mei 2021

⁸³ Afbeelding ontleend aan: [Handreiking-doorzettingsmacht-def2.pdf \(steunpuntpassendonderwijs-povo.nl\)](#), p. 5, geraadpleegd 12 mei 2021

⁸⁴ Zoals [Buiten de lijntjes](#), [Impuls in thuiszitteraanpak Regioplan](#), [De kracht om door te zetten](#) en [Zicht op thuiszitten](#)

Staat van de thuiszitters

meer adviezen). Duidelijk is dus: kind en ouders centraal, samenwerken en luisteren: dat is echt wat anders dan 'mee-op-lopen'.

Om wie draait het nu echt? Wie staat er centraal?

Het plaatje roept dan ook de (terechte) weerstand op. Om wie draait het nu echt? Wie staat er centraal? In het voorstel voor de wettelijke verankering van doorzettingsmacht ('[doorbraakaanpak](#)') worden gemeenten en samenwerkingsverbanden verplicht om een gezamenlijke doorbraakaanpak met 'casusregie' vast te leggen om te komen tot een aanbod in geval vastgelopen situaties. Dit betekent "dat en hoe een procesregisseur wordt aangewezen die regie voert op het proces en de naleving van de afspraken borgt".⁸⁵ Het lijkt ondenkbaar dat ouders zélf de regie hebben of krijgen. Maar de vraag is of we dat niet zouden moeten overwegen: ze zijn immers de partij die hun kind ongedeeld zien.

Directievoorzitter van het Nederlands Jeugdinstituut Ans van de Maat kwam meteen ter zake: "Het leven van ene kind is ongedeeld. Wij maken er een gedeeld beeld van. Het ongedeeld leven van een kind moet centraal staan. Maar de systemische wereld staat centraal."⁸⁶

Vaak wordt binnen de schoolmuren gedacht dat leraren of andere onderwijsprofessionals zoals intern begeleiders de professionals zijn. Ouders voelen zich al snel een lastige of moeilijke ouder. En de professionals kunnen de opvatting hebben dat zij het moeten weten of het het beste weten waardoor ze niet (voldoende) open staan voor de input voor ouders. Mark Weghorst, changemaker bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, schreef in 2017 een treffende blog over dit onderwerp met de aansprekende titel 'Oplossing nodig? Bedenk ze eens mét ouders!'

De hamvraag is of je ouders buiten beeld kunt houden als professional. Of het professioneel is om ouders niet te betrekken in je oplossingen. [...] In alle gevallen zullen ouders de bedachte oplossing moeten gaan uitvoeren, thuis in relatie tot hun kinderen en naar school in relatie tot de school van die kinderen. Een oplossing die niet past in de gedachtegang van ouders is een onwerkbare oplossing. [...] Ouderschap kent geen basisniveau dat hierin voorziet. Zo kan het zijn dat je met een brede variëteit aan ouders te maken krijgt. De een is gebekter dan de ander, de een is redelijker dan de ander. En met al die ouders zul je het moeten doen.

Natuurlijk vertellen we ouders dat ze moeten denken om hun relatie met de school, dat ze proberen samen te werken met school en dat ze goed moeten communiceren. We vertellen ook dat ze terecht heel veel mogen verwachten van die hoogopgeleide professionals. Ze zitten echter wel in een bijzondere positie. Waar iedere professional op ieder moment zijn handen ervan af kan trekken, is dat voor een ouder niet mogelijk. Die blijft ouder, hoe de situatie zich ook ontwikkelt.

⁸⁵ [Overheid.nl | Consultatie Doorbraakaanpak onderwijs en jeugdhulp \(internetconsultatie.nl\)](#), p. 11, geraadpleegd 12 mei 2021

⁸⁶ Iedema, R. (2019). *Baat het niet, dan schaadt het wel. Hoe helpen we kinderen die moeite hebben om naar school te gaan?* Uitgeverij Pepijn bv, p. 94

Staat van de thuiszitters

Dat maakt dat de haalbaarheid van een oplossing altijd begint en eindigt bij de mogelijkheden van de ouder. Daarom is het meenemen van ouders in het proces van oplossen zo belangrijk.⁸⁷

De onderzoekers van Regioplan stelden vast:⁸⁸ “Een van de grootste belemmeringen in het vinden van passend aanbod die door samenwerkingsverbanden en leerplichtambtenaren is genoemd, is het veelvuldig afwijzen van oplossingen door ouders. Veel respondenten geven aan dat er doorzettingsmacht richting ouders nodig is om trajecten door te zetten.” Niet erg hoopgevend. Het zegt iets over hoe er gekeken wordt. Dat ouders als ‘lastig’ gezien kunnen worden, dat kunnen veel ouders bevestigen. Ze brengen het ‘systeem’ in de war: ze ‘shoppen’ en hebben verwachtingen die niet realistisch zijn. Het onderwijssysteem is groepsgericht, bevat standaardisaties en gaat veelal uit van gemiddelden. Met de invoering van het opbrengstgericht werken zijn scholen bedrijfsmatiger gaan werken. Ook de bekostiging biedt ook maar beperkt ruimte: er zijn structurele investeringen nodig.⁸⁹ En we kennen een lerarentekort. Al met al niet de omstandigheden die bijdragen aan het scheppen van ruimte om een goede invulling te geven aan het voorkomen van thuiszitters door goed invulling te geven aan passend onderwijs.

Eerder schreef ik al dat de focus ligt op ‘terugdringen van thuiszitters’. Zo is in de ‘memorie van toelichting’ bij het wetsvoorstel van passend onderwijs het volgende terug te lezen:

De inspectie betreft het aantal thuiszitters als risicofactor bij de risicoanalyse van het samenwerkingsverband. Doel hiervan is dat de inspectie een beeld krijgt van hoe de schoolbesturen in het samenwerkingsverband de wettelijke zorgplicht voor alle leerlingen vervullen. Een bovengemiddeld aantal thuiszitters kan een reden zijn voor de inspectie om nader onderzoek te doen naar wat er aan de hand is.⁹⁰

Kortom: het systeem is goed vastgezet en het is niet heel wonderlijk dat het geen sinecure is om de focus te verleggen en ongevoelig te geraken voor (perverse) prikkels in het systeem.

Het alternatief: drie kernoplossingen

Resumerend kunnen we zeggen: het thuiszittersvraagstuk was al jaren sluimerend aanwezig, voordat het in 2016 expliciete aandacht kreeg middels het thuiszitterspact. Daarmee zijn eerste stappen gezet om het daadwerkelijk op te gaan lossen, maar ik constateerde twee voornaamste pijnpunten. In de cijfers van OCW wordt maar **een deel van de groep** belicht en we zijn gericht op het terugdringen **zonder het probleem bij de wortel aan te pakken**. Thuiszitten is uiteindelijk vaak het gevolg van een mismatch tussen het kind en de school. Die laatste verdient meer aandacht als factor in het geheel. OCW – en breder: de overheid – kan daarin ook naar zichzelf kijken. Het onderwijs verdient investeringen.⁹¹ Randvoorwaarden voor passend onderwijs moeten beter worden ingevuld, naast meer geld waardoor kleinere klassen mogelijk zijn of meer investeren in de kwantiteit en kwaliteit van

⁸⁷ <https://markweghorst.com/oplossing-nodig-bedenk-ze-eens-met-ouders/>, geraadpleegd 15 april 2021

⁸⁸ Lubberman et al. (2019) *Impuls thuiszitterspact. Onderzoek naar het verhaal achter de cijfers en de ambities van het Thuiszitterspact*. Regioplan <https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/2020/02/19013-Eindrapport-Impuls-thuiszittersaanpak-Regioplan-5sept19.pdf>, p. 15, geraadpleegd 12 mei 2021

⁸⁹ “Forse structurele investeringen zijn nodig voor een verbeterslag van het onderwijs”, valt te lezen [op de website van de PO-Raad naar aanleiding van het onderzoek van McKinsey](#)

⁹⁰ [Kamerstukken II 2011/12, 33 106, nr. 3](#), p. 38, geraadpleegd 12 mei 2021

⁹¹ Tot hoever deze investeringen moeten/kunnen gaan, is een beleidskeuze. Er ligt een [rapport van McKinsey](#) waarin gesteld wordt dat structurele investeringen nodig zijn. Ook de Rijksoverheid zelf kwam met een maatschappelijke heroverwegingen, ook voor [het onderwijs](#), waarin ook een onderbouwing ligt voor een fikse investering. Niet investeren is ook een keuze: maar accepteer dan dat niet ieder kind binnen school past, en pas de wet leerplicht aan.

Staat van de thuiszitters

het lerarencorps, gaat het daarin ook om randvoorwaarden zoals het opheffen van belemmerende regelgeving die samenwerking tussen onderwijs en zorg in de weg kan staan.

Er zijn al heel wat rapporten opgesteld en ook al heel wat aanbevelingen gedaan. Ik ga ze hier niet allemaal herhalen, dat voegt weinig toe. Maar het is wel tijd dat er minder onderzocht (ook al zijn er nog genoeg onderzoeksvragen te stellen en te beantwoorden) en gepraat wordt, en meer gedaan. Er zijn drie kernoplossingen waar **nu iets te doen** ligt.

Oplossing 1: Andere manier van kijken, denken en doen

Met deze publicatie hoop ik nieuwe spiegels voor te houden en nieuwe perspectieven te bieden aan diverse betrokkenen om zo echt op een ander spoor terecht te komen als het gaat om de thuiszitters. Uit de reparatiemodus dus.

Investeer weer in het onderwijs en **zet de behoeften van kinderen en jongeren voorop**. Als we uitgaan van wat een kind of jongere nodig heeft voor het eigen leerproces en vorming schiet de school in sommige gevallen tekort. Dat kan ook een goede verklaring ook zijn voor het gebrek aan motivatie dat vooral middelbare scholieren kunnen hebben voor de school, [zoals de Inspectie eerder constateerde](#). Thuiszitten is dan mogelijk het topje van de ijsberg. Daaronder zit een hele grote populatie aan kinderen en jongeren voor wie de school op z'n best een verplicht nummer⁹² is. Innerlijk zijn ze al lang afgehaakt. Onderwijs, en school, hoeft niet altijd leuk te zijn (van ook niet-leuke dingen leer je, ontwikkel je bijvoorbeeld zelfdiscipline) maar interessant zou het zeker wél moeten zijn. Overigens zijn er zeker heel wat scholen die hier volop mee bezig zijn, en bijvoorbeeld een eigen aanvullend curriculum bieden. OCW zou in plaats van vol in te zetten op een [curriculum-herziening](#) wellicht beter kunnen investeren in het wegnemen van beperkende regels zoals onderwijstijd en meer focus leggen op het faciliteren van scholen om ook interessant en goed onderwijs te bieden dat aansluit op de behoeften van kinderen en jongeren. Kortom, de rol die de overheid vervult verdient ook enige (zelf)reflectie.

Zet het **recht op onderwijs** voorop en regel het goed: haal de schoolplicht uit de wet. Kind centraal, luisteren naar ouders: laat het geen loze woorden meer zijn maar zet het om in handelen: *put your money where your mouth is*. Luister echt, en regel de zaken goed: geef meer vrijheden, bijvoorbeeld in de vorm van een leerlinggebonden onderwijsbudget of een toegankelijker uitvoering van de variawet. Overweeg om het eerdergenoemde wetvoorstel voor leerrecht aan te houden (gezien de kritiek erop), en ontwikkel een nieuw voorstel samen mét ouders. Realiseer je dat wanneer school voor kinderen niet *'the place to be is'* dat thuisblijven soms een betere optie is. Uitval is dan een teken van gezondheid en de wens tot zelfbescherming. De focus op 'terug in de school krijgen' is moreel niet verdedigbaar voor sommige kinderen. Als er dan ook nog organisaties als Veilig Thuis aan te pas komen waarbij ouders een ondertoezichtstelling of uithuisplaatsing van hun kind/-eren boven het hoofd hangt, zou je kunnen spreken van institutionele mishandeling. Recht op onderwijs, ook buiten de muren van de school, kan ook gefaciliteerd worden door kinderen en jongeren die thuiszitten, als dan niet met thuisonderwijs, betere mogelijkheden te bieden om hun diploma te behalen op een alternatieve manier (toegang tot vavo vergemakkelijken, 21+ toets bijvoorbeeld vanaf 16 jaar mogelijk maken, etc.).

⁹² Zie b.v. het boek [Gedwongen onderwijs voorbij](#), of de website van [leerling beweging Laat me leren](#)

Staat van de thuiszitters

Sta open om écht te **leren van thuiszittersalternatieven**: schat ze op waarde. Omarm ze als innovaties, in plaats van te zien als ‘bedreiging’ voor het onderwijssysteem. Nu lijken deze initiatieven vaak gezien te worden als een ‘opvangplek’ of ‘overloop’ voor het systeem, waar kinderen en jongeren zo kort mogelijk zouden moeten verblijven. Maar wat gebeurt daar wezenlijk anders? School hoeft niet perse de plek te zijn waar onderwijs plaats vindt. En leren en ontwikkelen vindt ook plaats buiten de muren van de school. Wat gebeurt er aan goede dingen, en waar kan het reguliere onderwijs dan van leren? En kan er samenwerking worden gezocht met zulke ‘plekken’? Pas op het moment dat er sprake is van uitval, komen er mogelijkheden waarbij jongeren bijvoorbeeld één dag in de week naar plekken als Walhallab⁹³ kunnen gaan, naast het re-integreren op school. Maar wat nu als jongeren standaard de mogelijkheid krijgen om één of twee dagen zulke plekken te bezoeken, naast het ‘naar school gaan’. Er zijn mogelijkheden genoeg om te kijken naar hybride onderwijsvormen. Ook kan er geleerd worden van thuisonderwijs: wat doen ouders die erin slagen dat op een goede manier vorm te geven, waardoor een kind weer tot leren komt?

Overweeg **ouders een veel centralere positie** te geven. Uit het onderzoek van Regioplan⁹⁴ komt naar voren dat niet of onvoldoende luisteren naar en samenwerken met ouders passend onderwijs in de weg kan staan. Wees je bewust van ouder *framing*, of dat nu het frame is van de ‘lastige’ ouder of je eigen normen over de thuissituatie. Beleg eens doorzettingsmacht bij de ouders (of een kind vanaf bijvoorbeeld 16 jaar), of maak ze de ‘baas’ van de samenwerkingsverbanden. Tot voor kort handhaafde de inspectie niet op de zorgplicht van scholen. Sinds 2019 is dit gewijzigd⁹⁵, maar nog altijd kunnen ouders niet makkelijk terecht met hun problemen en moeten zij soms advocaten en juristen inschakelen om hun recht te behalen of een Veilig Thuis-melding van zich af te schudden. Kijk hierbij ook naar de cultuur binnen het onderwijs: binnen de eigen onderwijsinstelling en muren van de eigen school. Het is zeker niet zo dat leraren en andere onderwijsprofessionals niet (altijd) naar ouders willen luisteren. Wanneer leraren durven ‘niet te weten’ en open staan voor hetgeen ouders inbrengen en hulp durven te ontvangen, kunnen we stappen voorwaarts maken. Dit vraagt van onderwijsorganisaties, de werkgevers, om leiderschap: biedt veiligheid, hulp en steun.

Het is tijd voor **meer menselijkheid**. Ook voor ouders is het traumatiserend wanneer ze hun kind zien vastlopen in het onderwijs. Velsink & Philips spreken van ‘enorme eenzaamheid waar ouders en gezinnen in terechtkomen’⁹⁶ en ‘financiële consequenties’ omdat ouders minder kunnen gaan werken of zelf kosten dragen voor alternatieve vormen van onderwijs en/of zorg.⁹⁷

Durf ook de roze olifanten eens aan te kijken: maak de omstandigheden, te weten de kwaliteit van onderwijs of armoede, belangrijker in je aanpak van thuiszitters. Natuurlijk zijn er de kind- en gezinsfactoren, maar juist de overheid en maatschappelijk bekostigde organisaties moeten ervoor zorgdragen dat er in de basis **goede voorzieningen** zijn.

⁹³ [Thuiszitters gaan graag naar het Walhallab - Algemene Vereniging Schoolleiders \(avs.nl\)](https://www.thuiszitters.nl/algemeen/vereniging-schoolleiders)

⁹⁴ Lubberman et al. (2019) *Impuls thuiszitterspact. Onderzoek naar het verhaal achter de cijfers en de ambities van het Thuiszitterspact*. Regioplan <https://www.regioplan.nl/wp-content/uploads/2020/02/19013-Eindrapport-Impuls-thuiszittersaanpak-Regioplan-5sept19.pdf>, geraadpleegd 12 mei 2021

⁹⁵ [Inspectie gaat strenger toezien op naleving zorgplicht - Algemene Vereniging Schoolleiders \(avs.nl\)](https://www.thuiszitters.nl/algemeen/vereniging-schoolleiders)

⁹⁶ Velsink, M. & Philips, M. (2021). De achterkant van het onderwijs. Uitgeverij SWP Amsterdam, p. 17

⁹⁷ Idem, p. 94

Staat van de thuiszitters

Pieter Omtzigt publiceerde dit jaar zijn boek 'Een nieuw sociaal contract'. Treffender dan hij kan ik het niet verwoorden.⁹⁸

8 Serieus nemen van de grondwettelijke taken: onderwijs, volkshuisvesting, bestaansminimum

De Grondwet bevat ook taken die niet afgedwongen kunnen worden via een constitutioneel hof, zoals deze drie voorbeelden:

Artikel 20 1. De bestaanszekerheid der bevolking en spreiding van welvaart zijn voorwerp van zorg der overheid.

Artikel 22 2. Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid.

Artikel 23 1. Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering.

We moeten deze taken echt serieus nemen als de kerntaken van de overheid. Ze staan immers niet voor niets in de Grondwet.

Oplossing 2: Onderwijs tot prioriteit maken

De tijd is rijp om echt de kwaliteit van het onderwijs aan te gaan pakken. Vele partijen roeren zich. Ouders zijn sterker dan ooit vertegenwoordigd in groepen als Boze Ouders⁹⁹ en de ouderbelangengroep Onderwijsaffaire.¹⁰⁰ Daarnaast zijn er verschillende professionals verenigd. Ik noem een paar initiatieven:

[Red Team Onderwijs](#) deelt rode, oranje en groene kaarten uit aan de politiek.

Het Red Team Onderwijs is een vrijwillige groep met expertise uit alle geledingen van het basis- en voortgezet onderwijs die zonder specifieke opdracht, gevraagd en ongevraagd, advies geeft. Het team reageert op plannen, maatregelen en wetgeving voor het onderwijs met een groene (doen!), gele (ja, maar ..) of rode kaart (niet doen!). Met een blauwe kaart geeft het team haar standpunt over een bepaalde kwestie.

Het [Onderwijs OMT](#) geeft advies.

Het doel van het Onderwijs-OMT is om op basis van de stand van de wetenschappelijke kennis een zo goed mogelijk advies aan het onderwijs te geven. Dit advies is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten over effectieve aanpakken in het onderwijs. Het Onderwijs-OMT richt zich primair op adviezen omtrent het Nationaal Programma Onderwijs en de extra middelen die beschikbaar zijn om

⁹⁸ Afbeelding betreft een foto van pagina 199 van het boek van Pieter Omtzigt: 'Een nieuw sociaal contract'.

⁹⁹ [Boze Ouders – in het onderwijs](#)

¹⁰⁰ [Onderwijsaffaire](#)

Staat van de thuiszitters

vertragingen als gevolg van Covid-19 tegen te gaan. Achterliggend doel is te adviseren over effectieve aanpakken voor duurzame onderwijsverbetering.

Onderwijscommissie Boerenverstand lanceerde het initiatief [95 stellingen](#) voor beter funderend onderwijs en overhandigde dit op 11 mei 2021 aan de onderwijscommissie van de Tweede Kamer.

Niet al deze initiatieven richten zich expliciet op het thuiszittersvraagstuk maar zijn wél gericht op het verbeteren van het onderwijs. Ik zie de initiatieven wel als een signaal dat de tijd rijper is dan eerder tevoren. We staan op de vooravond van een nieuwe kabinetsperiode: deze publicatie biedt dan ook – naast hetgeen de genoemde initiatieven voor het voetlicht brengen – input voor een nieuw regeerakkoord en voor de nieuwe onderwijsministers.

Jan Fasen, mede-initiatiefnemer van de Agora scholen met de nodige ervaring met (potentiële) thuiszitters, schreef op 11 mei een zeer treffende blog¹⁰¹ naar aanleiding van het Nationaal Onderwijs Programma. Op dit programma is de nodige kritiek gekomen. De kern van de kritiek: het is incidenteel geld én legt weer de nadruk op achterstanden en creëert nieuwe druk.¹⁰² Meer van hetzelfde dus.

Fasen stelt dat het geld beter structureel aan de onderwijsbegroting wordt toegevoegd. Tevens geeft hij een aantal zeer concrete adviezen over wat dan te doen met dat geld. Ik licht er drie uit:

1. Stel voor leraren die dit willen, of nodig hebben, de **maximale groepsgrootte van een klas vast op 21 leerlingen**. Deze klassengrootte levert voor leerlingen extra leerwinst op, kan voor startende leraren een heel stuk aantrekkelijker en haalbaar zijn en helpt zelfs de meest ervaren leraar zijn werk gezonder te blijven doen, ondanks die moeilijke havo-4 klas.
2. Biedt leraren de mogelijkheid om maximaal 21 lesuren per week te geven. Hierdoor krijgen ze wekelijks **de tijd in hun agenda en in hun hoofd** om samen met collega's aan de kwaliteit van hun onderwijs te werken vanuit visie en zelforganisatie.
3. Elke provincie krijgt **één of twee ontwikkelscholen**. Dit zijn scholen waar leerlingen, leraren en wetenschappers de (wettelijke) grenzen van onderwijsinnovatie opzoeken en zo oplossingen vinden voor de belangrijkste onderwijsproblemen. De inspectie en het ministerie kijken mee, moedigen aan en dagen uit met de eerder geformuleerde eisen aan het resultaat. Deze scholen krijgen de vrijheid om volop te experimenteren op onderwijsinhoud, onderwijsorganisatie, HRM, financiën en noem maar op. Leraren en schoolleiders van andere scholen zijn er om mee te kijken en mee te doen. Om er te leren van en met elkaar. Om wat in die scholen gebeurt ook begeleid en op maat toe te passen in hun eigen school. Onderzoekers publiceren per kwartaal wat er gebeurt en wat de effecten ervan zijn. Iedereen kan volgen wat er gebeurt via een eenvoudig en toegankelijk platform.

¹⁰¹ Zie: [5,8 Miljard voor onderwijskwaliteit en lerarentekort. | \(janfasen.nl\)](#), geraadpleegd 14 mei 2021

¹⁰² Zie b.v. [Meer geld en minder vrijheid is funest voor hoger onderwijs - NRC](#), ['Onderwijs-OMT': inlopen van corona-achterstanden moet veel te snel - NRC](#) en [Coronamiljarden voor het onderwijs: scepsis verdringt jubelstemming \(fd.nl\)](#)

Staat van de thuiszitters

Oplossing 3: Hou oprecht van kinderen en jongeren

Een ietwat gekke oplossing wellicht. Want tja, houden van kinderen en jongeren als oplossing voor thuiszittersvraagstuk? En tóch schrijf ik het op. Omdat ik ervan overtuigd ben dat empathie en geduld, als uitingen van liefde, essentieel zijn om verandering te bewerkstelligen. Wellicht moeten we accepteren dat sommige kinderen en jongeren hun eigen weg afleggen: met omwegen, meer zoekend en dat voor sommige kinderen en jongeren het gewoon allemaal wat meer tijd kost. De druk die we erop zetten, helpt niet. Beter geven we meer ruimte.

In de vele gesprekken die ik voerde en ook de verhalen die ik las, zag ik één belangrijke rode draad: daar waar zaken ten goede keerden, kwam dat omdat er iemand was *'who cared'*.

Vaak is het een individuele leerkracht of hulpverlener die het verschil maakt¹⁰³



Kijk ze aan: de thuiszitters. Het zijn kinderen en jongeren. Mensen van vlees en bloed. Die vaak al genoeg *struggles* hebben, om wat voor reden dan ook. Het kan je buurjongetje zijn, je nichtje, je zoon of misschien was je het zelf wel: het kind waarbij het niet vanzelf ging op school. In de jaren zeventig en tachtig toen ik op school zat, was de druk minder groot. Toen je nog kon spijbelen, met of zonder briefje van je moeder, er wat langer of doen, of van school gaan en gaan werken zonder dat je een diploma moest halen. Achter welk gedrag dan ook gaat altijd wat schuil. In plaats van de teugels strakker te trekken, moeten we ze misschien wel wat meer laten vieren. Zonder los te laten. *Holding space*. Google maar eens. We zijn vaak geneigd het tegenovergestelde te doen. Niks menselijks is ons vreemd, maar als je dit weet: dan heb je een keuze.

¹⁰³ Citaat komt van webpagina: [Dit ben ik. Portretten van thuiszitters | Publicaties | NJi](#), geraadpleegd 14 mei 2021. De afbeelding is de cover van de publicatie 'Dit ben ik'.

Staat van de thuiszitters

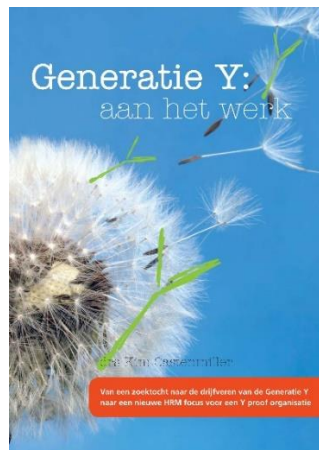
Over de auteur

Ik schreef deze publicatie op persoonlijke titel.¹⁰⁴ Er is niemand die mij de opdracht ertoe gaf: dat deed ik zelf. Ik ben geraakt door de vele gesprekken die ik heb gevoerd en de vele verhalen die ik heb gelezen. Het onderwijs houdt me al langer bezig. Sinds 2019 heb ik bewust mijn focus gelegd op het onderwijs en begon ik aan een zoektocht naar waar ons onderwijs nu staat, wat er nodig is voor de toekomst en hoe het moet en kan veranderen. Daarover schrijf ik momenteel een boek.

Meer over mij



Ik ben organisatiepsycholoog, gespecialiseerd in persoonlijke-, team- en bedrijfstransformatie, het omgaan met organisatiestress en burn-out en het overwinnen van (persoonlijke) trauma's. Ik begon mijn loopbaan in de bank- en verzekeringssector waar ik verschillende (project)functies heb vervuld binnen de organisatie- en HR-discipline. In 2007 ben ik gestart als ondernemer en heb ik vanuit mijn eigen bedrijf veel klanten geholpen met organisatietransformatie, leiderschaps- en talentontwikkeling. Ik heb meerdere jaren als interimmanager gewerkt, waaronder in een grote onderwijsinstelling. In 2009 en 2012 publiceerde ik mijn eerste twee boeken. Ook heb ik lesgegeven op de pabo (psychologie) en heb ik op het mbo en hbo studenten in projecten begeleid.



Toen ik begon met werken, vroeg ik me regelmatig af 'ben ik gek of is de rest het?' Twintig jaar later weet ik dat ik dat niet was. Veel systemen functioneren voor materialistische doeleinden zonder een gevoel van doelgerichtheid of menselijkheid. Ze hunkeren naar volwassenheid en leiderschap.

Mijn snelle manier van denken helpt me om snel de dynamiek in een situatie en teams te zien. Mijn persoonlijkheid helpt om doorbraken te creëren, vaak op diep persoonlijk niveau. Mijn scherpte en spiegelende vaardigheden laten mensen niet ontsnappen aan wat gezien moet worden. Met gevoeligheid, een groot gevoel voor humor en een even grote executiekracht, weet ik hoe ik resultaten moet boeken. Voor meer informatie, zie [LinkedIn](#).

¹⁰⁴ Met dank aan de 'reviewers' die de eerste versie meelazen en me van nuttige feedback voorzagen: Karin van Ooijen, Jolan Rohde Luchtmeijer, Petra de Blok, Yvonne Muijs, Jan Drentje, Ype Akkerman, Sara Stegen, Walter Kamphuis, John Arts en Johan van den Brink.